

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ

Ερρίκος Ίψεν

Ραδιοφωνική προσαρμογή του έργου John Gabriel Borkman (1896)

Ραδιοφωνική ελληνική απόδοση

Πάυλος Μάτεσις

Κριτικό – φιλολογικό και θεατρολογικό ντοσιέ

Βιβλιοθήκη Ραδιοφωνικού Θεάτρου

Τόμος 4

Greece2Day Editions

Αθήνα 2026

Σημείωμα της έκδοσης

Ο παρών τόμος συνδυάζει ιστορικό και δραματουργικό ντοσιέ με την τελική ελληνική μεταγραφή της ραδιοφωνικής παράστασης.

Οι αναφορές σε ελληνικές θεατρικές παραγωγές προέρχονται από δημοσιευμένα προγράμματα, θεατρικά αρχεία και δημοσιογραφικά τεκμήρια. Η ραδιοφωνική μετάφραση Παύλου Μάτεσι δεν πρέπει να συγχέεται με τις διαφορετικές μεταφράσεις των σκηνικών παραστάσεων.

Πρόλογος

Ένας άνθρωπος αιχμάλωτος του μεγαλείου που ονειρεύτηκε

Στον «Ιωάννη Γαβριήλ Μπόρκμαν» η πτώση έχει συντελεστεί πριν από την πρώτη σκηνή. Ο άλλοτε ισχυρός τραπεζίτης, ύστερα από οικονομικό σκάνδαλο και φυλάκιση, κατοικεί στον επάνω όροφο του ίδιου σπιτιού όπου η σύζυγός του Γκούνχιλντ ζει αποξενωμένη. Οι δυο τους δεν χρειάζονται σιδερένια κάγκελα για να παραμείνουν έγκλειστοι: τους φυλακίζουν η ντροπή, η φιλοδοξία και η άρνηση να αναγνωρίσουν τις συνέπειες των επιλογών τους.

Το έργο θέτει ένα επίμονο ερώτημα: ποια αξία έχει η επιτυχία όταν καταστρέφει τη δυνατότητα της αγάπης; Η σύγκρουση δεν περιορίζεται στον τραπεζίτη και στα θύματά του. Αφορά τις δύο αδελφές, την Έλλα και τη Γκούνχιλντ, που αναμετρώνται με την ίδια απώλεια, και τον Έρχαρτ, που διεκδικεί το δικαίωμα να μη ζήσει ως αποζημίωση για το παρελθόν των γονιών του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 — Ο Ερρίκος Ίψεν

Η όψιμη δραματουργία

Ο Χένρικ Ίψεν (1828–1906) γεννήθηκε στο Σκίεν της Νορβηγίας και διαμόρφωσε αποφασιστικά το νεότερο ευρωπαϊκό θέατρο. Μετά το «Κουκλόσπιτο», τους «Βρυκόλακες», την «Αγριόπαπια» και την «Έντα Γκάμπλερ», στράφηκε σε έργα όπου ο ρεαλισμός συναντά την αλληγορία, τη μνήμη και την εσωτερική διάλυση των προσώπων.

Ο «Μπόρκμαν» γράφτηκε και εκδόθηκε το 1896 και ανήκει στα τελευταία έργα του, πριν από το «Όταν ξυπνήσουμε εμείς οι νεκροί» (1899). Η δραματική του οικονομία βασίζεται σε τέσσερις πράξεις και σε έναν στενό οικογενειακό κύκλο, ενώ ο κόσμος της οικονομίας, της εργασίας και της εξουσίας υπάρχει διαρκώς ως αόρατη προϊστορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 — Ταυτότητα του έργου

- **Πρωτότυπος τίτλος:** John Gabriel Borkman.
- **Συγγραφέας:** Henrik Ibsen (1828–1906).
- **Έτος πρώτης έκδοσης:** 1896.

- **Είδος:** όψιμο ψυχολογικό και κοινωνικό δράμα σε τέσσερις πράξεις.
- **Χώρος:** οικογενειακό κτήμα, χειμώννα, κοντά στη Χριστιανία (σημερινό Όσλο).
- **Χρόνος δράσης:** μία χειμωνιάτικη βραδιά.
- **Ελληνικό κείμενο του παρόντος τόμου:** ραδιοφωνική μετάφραση Παύλου Μάτεσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 — Τα δραματικά πρόσωπα

Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν

Πρώην τραπεζικός διευθυντής. Η φαντασίωση της αποκατάστασης συντηρεί την ακινησία του.

Γκούνχιλντ Μπόρκμαν

Σύζυγός του. Ζει με τη δημόσια ατίμωση και επενδύει στον γιο ως φορέα αποκατάστασης.

Έλλα Ρέντχαϊμ

Δίδυμη αδελφή της Γκούνχιλντ. Συνδέει την αγάπη με την προσωπική ευθύνη και την απώλεια.

Έρχαρτ Μπόρκμαν

Γιος του ζεύγους. Αντιστέκεται στην απαίτηση των μεγαλύτερων να εκπληρώσει τα όνειρά τους.

Φάννυ Γουίλτον

Γυναίκα που εκπροσωπεί τη γοητεία της εξόδου και της άμεσης ζωής.

Βίλχελμ Φόλνταλ

Παλιός φίλος του Μπόρκμαν, αφοσιωμένος σε ένα δικό του καλλιτεχνικό όνειρο.

Φρίντα Φόλνταλ

Κόρη του Βίλχελμ· η μουσική της υπογραμμίζει τη διάσταση μεταξύ νεότητας και ματαιωμένων προσδοκιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 — Η δραματουργική μηχανή

Η πρώτη πράξη αντιπαραθέτει τη Γκούνχιλντ και την Έλλα, ενώ ο Μπόρκμαν ακούγεται να βαδίζει στον πάνω όροφο. Στη δεύτερη πράξη ο θεατής συναντά τον ίδιο, τις αυταπάτες του και τη σχέση του με τον Φόλνταλ. Στην τρίτη πράξη οι προσωπικές διεκδικήσεις συγκρούονται γύρω από τον Έρχαρτ. Στην τέταρτη, η έξοδος στον χειμωνιάτικο χώρο μετατρέπει τη μακρά εσωτερική ακινησία σε οριστική έκβαση.

Ο ήχος των βημάτων, η σκάλα, οι κλειστές πόρτες, η μουσική και το χιόνι είναι δραματουργικά εργαλεία. Η κατακόρυφη διαίρεση του σπιτιού —εκείνος επάνω, εκείνη κάτω— αποδίδει ορατά μια συζυγική και ηθική ρήξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 — Κεντρικά θέματα

Οικονομική ισχύς και ηθική ευθύνη

Ο Μπόρκμαν αντιμετωπίζει τους ανθρώπους ως μέσα ενός μεγαλεπήβολου σχεδίου. Το έργο εξετάζει το κόστος της οικονομικής μεγαλομανίας.

Η ατίμωση και η κοινωνική υπόληψη

Η Γκούνχιλντ θεωρεί την αποκατάσταση του οικογενειακού ονόματος ανώτερη από την προσωπική ευτυχία.

Αγάπη και προδοσία

Η Έλλα αντιπροσωπεύει ό,τι θυσιάστηκε στην επιδίωξη της δύναμης.

Το δικαίωμα της νεότητας

Ο Έρχαρτ δεν θέλει να αποτελέσει εργαλείο λύτρωσης των προηγούμενων γενεών.

Η φυλακή χωρίς δεσμοφύλακα

Ο εξωτερικά ελεύθερος Μπόρκμαν παραμένει αιχμάλωτος του ίδιου του μύθου του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 — Από τη σκηνή στο ραδιόφωνο

Η ραδιοφωνική εκδοχή αναδεικνύει την αντίθεση ανάμεσα στις ορατές και τις αόρατες παρουσίες. Το συνεχές βάδισμα του Μπόρκμαν, η αλλαγή του ακουστικού χώρου, οι παύσεις και η φωνητική ένταση μεταφέρουν τη χωρική δομή του έργου χωρίς σκηνικό.

Η ελληνική ραδιοφωνική παράσταση παρουσιάζεται με μετάφραση Παύλου Μάτεσι και σκηνοθεσία Αλέξη Μινωτή. Η διανομή και οι λοιποί συντελεστές καταγράφονται στην αυτοτελή ενότητα «Η Ραδιοφωνική Παραγωγή», βάσει της αρχικής εκφώνησης του SRT και των συμπληρωματικών στοιχείων που παραδόθηκαν για την έκδοση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 — Ο Μπόρκμαν στην ελληνική σκηνή

Επιλεγμένο τεκμηριωμένο χρονολόγιο παραστάσεων

1933 — Εθνικό Θέατρο, Κεντρική Σκηνή

Σκηνοθεσία: Φώτος Πολίτης. Μπόρκμαν: Αιμίλιος Βεάκης. Γκούνχιλντ: Κατίνα Παξινοπού. Έλλα: Ελένη Παπαδάκη. Μετάφραση: Γεώργιος Ν. Πολίτης. Σκηνικά: Κλεόβουλος Κλώνης· κοστούμια: Αντώνης Φωκάς.

1948–1949 — Θέατρο Τέχνης, Θέατρο Αλίκης

Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν. Στον ομώνυμο ρόλο: Λυκούργος Καλλέργης.

1961–1962 — Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

Σκηνοθεσία: Πέλος Κατσέλης. Μπόρκμαν: Ιορδάνης Μαρίνος. Βίλχελμ Φόλνταλ ο Γ. Δαμασιώτης.

1975–1976 — Εθνικό Θέατρο, Κεντρική Σκηνή

Σκηνοθεσία: Αλέξης Μινωτής.

Φωτογραφία από την παράσταση
"Γιάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν" (1976)

Αλέξης Μινωτής: Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν | Αλέξανδρος Αντωνόπουλος: Έρχαρτ Μπόρκμαν

1988–1989 — ΚΘΒΕ

Σκηνοθεσία: Βασίλης Βαφέας. Μπόρκμαν: Δημήτρης Καρέλλης.

1992–1993 — Εθνικό Θέατρο

Σκηνοθεσία: Γιάννης Βεάκης. Μπόρκμαν: Άγγελος Αντωνόπουλος. Γκούνχιλντ η Μ. Σκουρτζού.

2001–2002 — Μοντέρνο Θέατρο, Θέατρο Αλκυονίδς

Σκηνοθεσία και ομώνυμος ρόλος: Γιώργος Μεσσάλας.

2007–2008, επανάληψη 2008–2009 — Θέατρο Άλμα

Σκηνοθεσία και ομώνυμος ρόλος: Γιώργος Μιχαλακόπουλος. Έλλα: Κατερίνα Μαραγκού. Γκούνχιλντ: Φιλαρέτη Κομνηνού· τη δεύτερη χρονιά Νόνη Ιωαννίδου, Βίλχελμ Φόλνταλ ο Γιώργος Μοσχίδης.

2013 — Θέατρο Χορν

Μετάφραση και σκηνοθεσία: Σταμάτης Φασουλής. Διανομή: Γιώργος Κιμούλης, Ρούλα Πατεράκη, Σμαράγδα Σμυρναίου, Γιώργος Ζιόβας, Αμαλία Νίνου, Νάνα Παπαδάκη, Γιάννης Καπελέρης, Ελευθερία Μπενοβία.

Ο Γιώργος Κιμούλης ως Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν

2017–2019 — Θίασος ΣΥΝ-ΘΗΚΗ / Studio Μαυρομιχάλη

Σκηνοθεσία: Κωστής Καπελώνης. Μπόρκμαν: Γιώργος Κροντήρης. Πρώτη παρουσίαση στη Θεσσαλονίκη, ακολούθησαν Αθήνα και Κύπρος· επανάληψη στην Αθήνα το 2018–2019.

2020 — Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Υποσκήνιο Αίθουσας Αλεξάνδρα Τριάντη

Σκηνοθεσία: Γιάννης Χουβαρδάς. Μετάφραση: Έρι Κύργια. Μπόρκμαν: Νίκος Χατζόπουλος. Γκούνχιλντ: Ρένη Πιττακή. Έλλα: Λυδία Φωτοπούλου.

Νεότερη παραγωγή — Θέατρο Αλκμήνη

Σκηνοθεσία Μανώλη Ιωνά, στη μετάφραση του Παύλου Μάτεσι και με πρωταγωνιστές την Ανδρονίκη Αβδελιώτη, τη Φανή Γέμτου, τον Μανώλη Ιωνά, τον Πάνο Κωνσταντέλη, τον Περικλή Λιανό και την Ειρήνη Παπαδημάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 — Διεθνής σκηνική απήχηση

Η παγκόσμια σκηνική ζωή του έργου περιλαμβάνει ιστορικές ερμηνείες και νεότερες αναγνώσεις της σχέσης κεφαλαίου και εξουσίας. Η παράσταση της Schaubühne σε σκηνοθεσία Τόμας Όστερμάιερ, που παρουσιάστηκε και στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών το 2010, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα σύγχρονης προσέγγισης. Πρόκειται για φιλοξενούμενη γερμανική παραγωγή, όχι για ελληνική διανομή.

DOSSIER ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ταυτότητα και ιστορική θέση

Πρωτότυπος τίτλος: John Gabriel Borkman · Συγγραφέας: Ερρίκος Ίψεν (1828–1906) · Πρώτη έκδοση: 1896 · Είδος: ψυχολογικό και κοινωνικό δράμα · Διάρθρωση: τέσσερις πράξεις · Χώρος: το παλιό οικογενειακό κτήμα κοντά στη Χριστιανία · Χρόνος: μία χειμωνιάτικη βραδιά. Η παρούσα ελληνική ραδιοφωνική μεταγραφή αποδίδεται στον Παύλο Μάτεσι.

Υπόθεση και κεντρική σύγκρουση

Ο Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν, πρώην τραπεζικός διευθυντής, έχει εκτίσει ποινή φυλάκισης για την οικονομική του κατάρρευση και ζει απομονωμένος στον επάνω όροφο του σπιτιού. Η σύζυγός του Γκούνχιλντ παραμένει στο ισόγειο, χωρίς να του μιλά. Η άφιξη της δίδυμης αδελφής της, Έλλα Ρέντχαϊμ, ανακινεί την ιστορία μιας παλιάς ερωτικής θυσίας, ενώ ο γιος Έρχαρτ διεκδικεί το δικαίωμα να μην αφιερώσει τη ζωή του στην αποκατάσταση της οικογενειακής υπόληψης.

Δραματικά πρόσωπα και σχέσεις

Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν: πρώην τραπεζίτης, παγιδευμένος στο όραμα της επιστροφής του στην ισχύ. Γκούνχιλντ Μπόρκμαν: σύζυγός του, προσηλωμένη στην αποκατάσταση του ονόματος. Έλλα Ρέντχαϊμ: δίδυμη αδελφή της Γκούνχιλντ, πρόσωπο της χαμένης αγάπης. Έρχαρτ Μπόρκμαν: γιος, στον οποίο οι μεγαλύτεροι προβάλλουν αντιφατικές αξιώσεις. Φάννυ Γουίλτον: μορφή της ερωτικής και προσωπικής διαφυγής. Βίλχελμ Φόλνταλ: παλιός φίλος, προσκολλημένος σε ανεκπλήρωτο καλλιτεχνικό όνειρο. Φρίντα Φόλνταλ: νεαρή μουσικός. Η υπηρέτρια συνδέει τον οικιακό χώρο με τις αφίξεις και τις αναχωρήσεις.

Δραματοουργικός χάρτης των τεσσάρων πράξεων

Πρώτη πράξη: η συνάντηση των δύο αδελφών, η αποκάλυψη της απομόνωσης και οι αξιώσεις τους πάνω στον Έρχαρτ. Δεύτερη πράξη: ο επάνω όροφος, η συνάντηση του Μπόρκμαν με τον Φόλνταλ και η αντιπαράθεση του παλιού τραπεζίτη με την Έλλα. Τρίτη πράξη: οι συγκρουόμενες επιθυμίες των μεγαλύτερων κορυφώνονται μπροστά στον Έρχαρτ. Τέταρτη πράξη: η έξοδος στο χειμωνιάτικο τοπίο και η τελική αναμέτρηση με το ανεπανόρθωτο.

Θεματικοί άξονες

Η οικονομική δύναμη και η αυταπάτη της παντοδυναμίας· η κοινωνική ντροπή και η εκδίκηση μέσω του παιδιού· η θυσία της αγάπης στον βωμό της φιλοδοξίας· η απομόνωση ως αυτοεπιβαλλόμενη φυλακή· η ελευθερία της νεότερης γενιάς· η απόσταση ανάμεσα στην αυτοδικαίωση και την ηθική ευθύνη.

Σκηνικός και ηχητικός κόσμος

Τα βήματα του Μπόρκμαν στον επάνω όροφο είναι ακουστικό μοτίβο της απομόνωσής του. Η σκάλα χωρίζει αλλά και συνδέει τους δύο κόσμους του σπιτιού. Η μουσική της Φρίντας, οι παύσεις, οι πόρτες και το χιόνι υποστηρίζουν τη μετάβαση από το κλειστό εσωτερικό στον τελικό υπαίθριο χώρο. Για τη ραδιοφωνική ανάγνωση οι ενδείξεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία, χωρίς να αποτελούν όλες τεκμήριο συγκεκριμένων ηχητικών επιλογών της ελληνικής παραγωγής.

Ελληνική σκηνική διαδρομή

Το ιστορικό των ελληνικών σκηνικών παραστάσεων, με έτη, θέατρα, σκηνοθέτες και τεκμηριωμένους ερμηνευτές, παρουσιάζεται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 7 του παρόντος τόμου. Οι σκηνικές αυτές παραγωγές δεν πρέπει να συγχέονται με τη ραδιοφωνική διανομή.

Η ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ταυτότητα της ελληνικής εκδοχής

Τίτλος: «Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν». Συγγραφέας: Ερρίκος Ίψεν. Μετάφραση: Παύλος Μάτεσις. Ραδιοφωνική σκηνοθεσία: Αλέξης Μινωτής. Η ταυτοποίηση της διανομής προκύπτει από τα στοιχεία που δόθηκαν για την παρούσα έκδοση· η αρχική εκφώνηση της ηχογράφησης μέσω του SRT παρέχει επιπλέον ενδείξεις για τους τεχνικούς συντελεστές. Χρονολογία μετάδοσης και ραδιοφωνικός σταθμός δεν έχουν επαληθευθεί.

Συντελεστές — κατάσταση τεκμηρίωσης

Μετάφραση: Παύλος Μάτεσις. Σκηνοθεσία: Αλέξης Μινωτής. Βοηθός σκηνοθέτη: Γιώργος Μεσσάλας. Μουσική επιμέλεια: Στέλιος Μακρής. Επιμέλεια ήχων: Γκίτσα Βάλμα). Ρύθμιση ήχου: Βασίλης Καράς.

Διανομή της ραδιοφωνικής παράστασης

Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν: Αλέξης Μινωτής

Κυρία Μπόρκμαν (Γκούνχιλντ): Ελένη Χατζηαργύρη

Έλλα Ρέντχαϊμ: Βάσω Μανωλίδου

Έρχαρτ Μπόρκμαν: Αλέξανδρος Αντωνόπουλος

Βίλχελμ Φόλνταλ: Λυκούργος Καλλέργης

Μαλένα: Τζόλυ Γαρμπή

Φρίντα Φόλνταλ: Ρένα Οικονομίδου

Φάνυ Γουίλτον: Μιράντα Ζαφειροπούλου

Πώς λειτουργεί ο Μπόρκμαν στο ραδιόφωνο

Η ακουστική αφήγηση επιτρέπει στον ακροατή να «βλέπει» τον αόρατο ένοικο μέσα από τα βήματά του. Η απόσταση ανάμεσα στα δωμάτια μετατρέπεται σε απόσταση φωνών, ενώ η σύγκρουση της Γκούνχιλντ και της Έλλας αποκτά ιδιαίτερη ένταση από τις παύσεις και τις αλλαγές του ρυθμού. Η τελική έξοδος από το σπίτι προσφέρει αντίστιξη στον περιορισμένο ηχητικό χώρο των πρώτων πράξεων. Πρόκειται για δραματουργική ανάγνωση και όχι για τεχνική καταγραφή της ηχογράφησης.

ΜΕΡΟΣ Δ' — ΤΟ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ

Ερρίκος Ίψεν · Ραδιοφωνική παράσταση · Μετάφραση Παύλου Μάτεσι

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

[Το σαλόνι της κυρίας Μπόρκμαν, επιπλωμένο με παλιομοδίτικη, ξεθωριασμένη μεγαλοπρέπεια. Στο βάθος, μια ανοιχτή συρόμενη πόρτα οδηγεί σε έναν γυάλινο κήπο, με παράθυρα και γυάλινη πόρτα. Από εκεί φαίνεται ο κήπος, στο σούρουπο, ενώ έξω πέφτει πυκνό χιόνι. Δεξιά, μια πόρτα οδηγεί στον προθάλαμο. Λίγο πιο μπροστά βρίσκεται μια μεγάλη, παλιομοδίτικη σιδερένια σόμπα, αναμμένη. Αριστερά, προς το βάθος, υπάρχει μια μικρότερη μονόφυλλη πόρτα. Πιο μπροστά, στην ίδια πλευρά, ένα παράθυρο είναι σκεπασμένο με βαριές κουρτίνες. Ανάμεσα στο παράθυρο και την πόρτα υπάρχει ένας καναπές με επένδυση από τρίχινο ύφασμα και, μπροστά του, ένα τραπέζι στρωμένο με τραπεζομάντιλο. Πάνω στο τραπέζι καίει μια λάμπα με αμπαζούρ. Δίπλα στη σόμπα βρίσκεται μια πολυθρόνα με ψηλή πλάτη. Η κυρία Γκούνχιλντ Μπόρκμαν κάθεται στον καναπέ και πλέκει με το βελονάκι. Είναι ηλικιωμένη γυναίκα, με ψυχρή και αρχοντική όψη, άκαμπτο παράστημα και ακίνητα χαρακτηριστικά. Τα πλούσια μαλλιά της έχουν γίνει σχεδόν ολόλευκα. Τα χέρια της είναι λεπτά και διάφανα. Φορά φόρεμα από βαρύ, σκούρο μετάξι, που κάποτε ήταν εντυπωσιακό, αλλά τώρα είναι φθαρμένο και κάπως παραμελημένο. Έχει ρίξει στους ώμους της ένα μάλλινο σάλι. Για λίγη ώρα μένει καθισμένη, ολόρθη και ακίνητη, με το βελονάκι στα χέρια. Τότε ακούγονται τα κουδούνια ενός έλκηθρου που περνά.]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με αιφνίδια ένταση] Ο Έρχαρτ, επιτέλους!

[Απευθύνεται στη Μαλένα] Ο κύριος Έρχαρντ δεν φάνηκε;

ΜΑΛΕΝΑ: [Με υπηρεσιακή ευγένεια] Όχι ακόμη. Μια κυρία ήρθε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Α, η κυρία Γουίλτον;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: [Με προσεκτική επισημότητα] Όχι, μια ξένη.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δώσε μου την κάρτα. Για μένα είπε, άκουσες καλά;

ΜΑΛΕΝΑ: [Διακριτικά.] Μάλιστα, για σας είπε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Με την κυρία Μπόρκμαν θέλει να μιλήσει;

ΜΑΛΕΝΑ: [Με προσεκτική επισημότητα.] Μάλιστα, με σας.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα] Να περάσει, εδώ είμαι.

ΜΑΛΕΝΑ: [Με προσεκτική επισημότητα] Μάλιστα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Εγώ είμαι, Γκούνχιλντ. Απίστευτο, ε;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή]* Σε λάθος πόρτα δεν ήρθες; Ο διαχειριστής μένει από την άλλη πλευρά.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή]* Σήμερα, δεν ήρθα για τον διαχειριστή.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Για μένα τότε;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα]* Ναι. Θα χρειαστεί να μιλήσουμε οι δυο μας.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πρέπει δηλαδή να καθίσεις;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή]* Όχι, ευχαριστώ. Προτιμώ όρθια.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Όπως προτιμάς. Δεν ξεκουμπώνεις το παλτό σου τουλάχιστον;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ευλικρινή ανησυχία]* Ναι, κάνει πολύ ζέστη εδώ μέσα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία]* Με πιάνει πολύ εμένα το κρύο. Πάντα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση]* Γκούνχιλντ, θα έχουμε κάπου οχτώ χρόνια να ιδωθούμε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα]* Να μιλήσουμε, πάντως.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή]* Ναι, σωστά. Να μιλήσουμε, θα έπρεπε να πω. Έρχομαι μια φορά τον χρόνο για τον διαχειριστή. Μπορεί να με έχεις δει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία]* Μια φορά, νομίζω, ή δυο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει]* Κι εγώ μια-δυο φορές θα σε είδα... στο παράθυρο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Μέσα από το παράθυρο, φυσικά. Κόβει το μάτι σου εσένα. Τελευταία φορά όμως εδώ μιλήσαμε, εδώ μέσα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση]* Ναι, ξέρω, Γκούνχιλντ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει]* Τη βδομάδα που...προτού τον απολύσουν.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ευλικρινή ανησυχία]* Α, μη μου το θυμίζεις αυτό.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα]* Μια βδομάδα προτού τον αφήσουν ελεύθερο, τον κύριο τραπεζίτη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή]* Ναι, ναι, ξέρω. Ναι. Δεν το ξεχνώ όμως ποτέ. Αλλά μου είναι αβάσταχτο και μια στιγμή μονάχα να το σκεφτώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί]* Εγώ μόνο αυτό σκέφτομαι. Πάντα. Τίποτα άλλο. Δεν θέλω το καταλάβω όσο ζω. Είναι αφύσικο! Τέτοιο κακό να χτυπάει μια οικογένεια, τη δική μας οικογένεια, οικογένεια με το δικό μας όνομα! Δεν το χωράει ο νους μου πως εχτύπησε εμάς.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή]* Όχι εμάς μόνο, Γκούνχιλντ. Κι άλλες οικογένειες καταστράφηκαν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση]* Δεν με ενδιαφέρει για τους άλλους. Χρήματα έχασαν ή ομολογίες μόνο. Εμείς τι χάσαμε! Εγώ και ο Έρχαρτ, παιδάκι ακόμα! Η ντροπή που μας βρήκε δύο αθώους! Το σκάνδαλο, το χυδαίο άγριο σκάνδαλο! Και η απόλυτη χρεοκοπία κοντά στα άλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Πες μου, Γκούνχιλντ. Πώς το έχει πάρει;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ποιος; Ο Έρχαρτ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Όχι. Ο ίδιος. Πώς το έχει πάρει;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Νομίζεις εγώ θα ρωτήσω αυτόν ποτέ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση]* Να ρωτήσεις; Μη μου πεις ότι χρειάζεται να ρωτήσεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μην μου πεις ότι περίμενες να έχω εγώ επαφή μ' αυτόν; Να τον βλέπω;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Καθόλου;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί]* Αυτόν; Άνθρωπο που έκανε πέντε χρόνια φυλακή; Τόση ντροπή! Ασήκωτη ντροπή! Όταν θυμάμαι τι αξία είχε κάποτε το όνομα Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν...Κάποτε, Όχι, δεν θα τον ξαναδώ πια. Ποτέ!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση]* Έχεις άγρια καρδιά, Γκούνχιλντ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Γι αυτόν, ναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση]* Είναι άντρας σου όμως.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν είτε στο δικαστήριο πως εγώ στάθηκα η αρχή της καταστροφής του; Πως έκανα σπατάλες τεράστιες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Μα δεν ήταν και λίγη αλήθεια;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Αυτός μου το είχε επιβάλει! Πολυτέλεια, σπατάλη προκλητική! Το θυμάσαι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Το θυμάμαι. Ένας λόγος παραπάνω για να είσαι λίγο συγκρατημένη εσύ. Και δεν μπορείς να πεις πως ήσουν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή περίσκεψη]* Μα ήξερα εγώ πως δεν ήταν δικά του τα χρήματα που με έβαζε να τα πετάω από το παράθυρο; Που σκόρπαγε κι αυτός δέκα φορές χειρότερα από μένα!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή]* Αυτός είχε έναν λόγο, σ' έναν βαθμό βέβαια. Οι κοινωνικές του υποχρεώσεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση]* Μάλιστα! Που άκουγα όλη την ώρα «πρέπει να έχουμε σπίτι ανοιχτό, να κάνουμε μεγάλη ζωή». Και έκανε μεγάλη ζωή σαν μανιακός. Είχε άμαξα με τέσσερα άλογα, σαν αυτοκράτορας! Ανθρώπους να τον προσκυνούν σαν αυτοκράτορα. Η χώρα ολόκληρη τον ήξερε με το μικρό του όνομα. Σαν να ήταν ο αυτοκράτορας. Ο Γιάννης Γαβριήλ! Όλοι ξέρανε τι μεγάλος ήταν ο Γιάννης Γαβριήλ!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση]* Ήταν μεγάλος τότε. Ήταν!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή περίσκεψη]* Έτσι νομίζαμε. Και σε μένα ούτε λέξη ποτέ για την πραγματική του κατάσταση. Ούτε μια λέξη που έβρισκε τα λεφτά.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή]* Ούτε κανείς άλλος ήξερε όμως.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση]* Άλλο με τους ξένους. Σε μένα είχε χρέος ιερό να λέει την αλήθεια. Και δεν μου την είπε ποτέ. Μόνο ψέματα! Ψέματα ολόκληρη ζωή! Σε μένα ψέματα μονάχα!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Α, μην το λες, Γκούνχιλντ. Σου έκρυβε ορισμένα πράγματα, αν θέλεις. Όχι πως έλεγε ψέματα, όμως.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι σημασία έχει; Το τέλος ποιο ήταν; Η καταστροφή! Ερήμαξαν όλα, τα μεγαλεία, όλα!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή]* Σωστά. Όλα ερήμαξαν. Για τον ίδιο και για άλλους.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση]* Όμως, ένα να ξέρεις, Έλλα, θα ξαναπάρω εγώ τη θέση μου. Θα το δείτε!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Θέση; Τι θέλεις να πεις;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή περίσκεψη]* Το όνομά μου, την υπόληψή μου, την περιουσία μου! Θα αναστυλώσω τη ζωή που μου ποδοπάτησαν και μου χαράμισαν. Αυτό θέλω να πω. Ο άνθρωπος υπάρχει. Θα τρίβετε τα μάτια σας. Έχω άνθρωπο να τα αναλάβει όλα, να καθαρίσει την ακαθαρσία που μας πέταξε ο κύριος τραπεζίτης.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση]* Γκούνχιλντ, Γκούνχιλντ!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση]* Ο εκδικητής υπάρχει! Θα επανορθώσει όλο το κακό που μου έκανε ο πατέρας του.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία]* Μιλάς για τον Έρχαρτ,

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ναι, τον Έρχαρτ, τον γιο μου, την περηφάνια μου! Θα το δείτε!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και αυτό πώς το βλέπεις να γίνεται;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση]* Δεν ξέρω πώς, αλλά θα γίνει. Ξέρω πως πρέπει και θα γίνει μια μέρα. Πες μου, Έλλα, αυτό δεν περιμένεις κι εσύ από τότε που ήταν παιδάκι;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή]* Όχι, δεν θα το 'λεγα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν θα το 'λεγες! Τότε γιατί τον ανάλαβες μόλις όρμησε ο κατακλυσμός πάνω σε αυτό το σπίτι;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει]* Δεν ήσounα σε θέση να τον φροντίζεις εσύ, Γκούνχιλντ και....

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια]* Φυσικά δεν ήμουν. Ούτε κι ο πατέρας του βέβαια. Βλέπεις, ο νόμος φρόντισε να τον βολέψει με πολύ ωραία δικαιολογία, εκεί που τον έκλεισε. Όπως του έπρεπε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Πώς μπορείς να μιλάς έτσι;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί έκανες τη θυσία να βρεθείς κοντά στο παιδί του Γιάννη Γαβριήλ, σαν να ήταν δικό σου; Ποιος ο λόγος να μου τον πάρεις και να τον κρατήσεις κοντά σου τόσα χρόνια ώπου να γίνει άντρας; Γιατί, Έλλα; Γιατί τον κράτησες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη]* Με τα χρόνια τον αγάπησα βαθιά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πιο πολύ από μένα, τη μάνα του;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δεν ξέρω. Βέβαια ήταν και ντελικάτος πάνω στην ανάπτυξη.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ντελικάτος ο Έρχαρτ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή]* Ναι, όταν πήρε ανάστημα, ναι. Και το κλίμα σ' εμάς είναι πιο μαλακό από το δικό σας, το ξέρεis.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Όπως και να 'ναι, έκανες πάρα πολλά για τον Έρχαρτ. Φυσικά είχες και τα μέσα. Ήσουν τυχερή, τα βόλεψες και γλίτωσες ό,τι είχες.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη]* Α, τίποτα δεν βόλεψα. Αν θες να ξέρεις, ιδέα δεν είχα πως οι δικές μου ομολογίες που είχα στην τράπεζα είχαν γλιτώσει. Μετά το έμαθα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ας είναι. Δεν τα καταλαβαίνω εγώ αυτά. Ένα ξέρω: στάθηκες τυχερή. Όμως όταν αποφάσισες να αναθρέψεις το παιδί μου για λογαριασμό μου, τι σκοπό είχες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Σκοπό;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κάποιο σκοπό θα είχες. Τι περίμενες από τον Έρχαρτ; Τι κέρδος;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση]* Θέλησα να του ανοίξω τον δρόμο για να ζήσει ανθρώπινα και ευτυχισμένα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Όποιος είναι στη θέση τη δική μας έχει άλλα να κοιτάξει και όχι την ευτυχία.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δηλαδή;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Ο Έρχαρτ έχει χρέος να κάνει τη ζωή του έναν φάρο, με φως τόσο θαμπωτικό, που κανένας, σ' όλο τον τόπο μας, κανένας να μη βλέπει τη βρομιά που έριξε ο πατέρας του πάνω σε μένα και πάνω στον γιο μου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Πες μου κάτι. Μόνος του ο Έρχαρτ το 'βαλε αυτό σκοπό στη ζωή του;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί]* Φυσικά, μόνος του. Αυτό έλειπε να μην...!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ή μήπως είναι σχέδια δικά σου, όραμα που πας να του φορτώσεις εσύ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Ο Έρχαρτ κι εγώ είχαμε πάντα τον ίδιο σκοπό.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία]* Είσαι πολύ σίγουρη για τον γιο σου, Γκούνχιλντ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα]* Είμαι. Και χαίρομαι που είμαι, αν δεν το ξέρεις, μάθε το.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση]* Τότε πρέπει να είσαι πολύ ευτυχισμένη, με όλες τις πίκρες.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία]* Είμαι, στο θέμα αυτό. Όμως οι πίκρες παραμονεύουν πάντα. Έρχονται σαν κύμα να με τραβήξουν κάτω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει]* Πες μου κάτι... Τόση ώρα το αναβάλλω, αλλά γι' αυτό ήρθα να σε δω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Για ποιο;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Για κάτι που πρέπει να σου μιλήσω. Πες μου, αλήθεια πως ο Έρχαρτ δεν μένει εδώ μαζί με... μαζί με τους άλλους, εσάς;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία]* Ο Έρχαρτ δεν μπορεί να μένει κοντά μου. Πρέπει να ζει στην πόλη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή]* Μου το είχε γράψει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Αναγκαστικά. Οι σπουδές του βλέπεις. Έρχεται όμως και με βλέπει. Κάθε βράδυ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή]* Τότε θα τον ιδώ απόψε, και θα του μιλήσω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία]* Δεν ήρθε ακόμα. Όπου να 'ναι τον περιμένω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή]* Μα, αν δεν κάνω λάθος, πρέπει να ήρθε. Ακούω βήματά του απάνω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Απάνω;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση]* Ναι, από τη στιγμή που μπήκα τον ακούω. Περπατάει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Δεν είναι αυτός, Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δεν είναι ο Έρχαρτ; Ποιος είναι;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Ο κύριος τραπεζίτης.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή]* Ο Μπόρκμαν. Ο Ιωάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Έτσι περπατάει συνέχεια. Πάνω κάτω, μπρος πίσω, από τα χαράματα ως τη νύχτα. Χρόνια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει]* Η αλήθεια είχα ακούσει κάτι.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα]* Δεν μου κάνει εντύπωση. Ξέρω πως γίνονται σχόλια για τη ζωή μας εδώ μέσα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή]* Ναι, κάτι μισοκατάλαβα στα γράμματα του Έρχαρτ. Πως ο πατέρας του ζει ολομόναχος απάνω, κι εσύ μονάχη σου εδώ κάτω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία]* Ναι, έτσι ζούμε. Από τη μέρα που τον αποφυλάκισαν και μου τον έστειλαν σπίτι. Οχτώ χρόνια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία]* Το άκουγα και δεν το πίστευα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση]* Έτσι είναι και θα μείνει έτσι ως το τέλος.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή]* Πρέπει να είναι φριχτή αυτή η ζωή, Γκούνχιλντ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή]* Πιο φριχτή από φριχτή, Έλλα. Και έχω τσακίσει πια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία]* Καταλαβαίνω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία]* Με τα βήματά του συνέχεια στ' αυτιά μου πάνω από το κεφάλι μου όλη την ημέρα. Και ακούγεται πολύ ο ήχος εδώ μέσα, το ξέρεις.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία]* Ναι, πάρα πολύ καθαρά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Καμιά φορά φαντάζομαι πως τάχα έχω ένα άρρωστο λύκο και στριφογυρίζει συνέχεια στο κλουβί του. Ακούς; Άκου. Πάνω κάτω, πάνω κάτω. Ο λύκος...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και... δεν βλέπεις αλλαγή, Γκούνχιλντ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Δεν έδειξε ποτέ του διάθεση.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Θα μπορούσες να κάνεις το πρώτο βήμα εσύ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Εγώ; Με τις αδικίες που έχει κάνει; Δεν το συζητώ. Καλύτερα να έχω τον λύκο να τριγυρνάει πάνω από το κεφάλι μου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Παρά έχει ζέστη εδώ μέσα. Λέω να το βγάλω το παλτό μου τελικά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Στο είπα και πριν.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και... δεν έτυχε να τον συναντήσεις, αλλού;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Σε άλλο σπίτι, δηλαδή;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Όταν βγαίνει περίπατο, στο δάσος, σε κανένα μονοπάτι, είτε...;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Ο κύριος τραπεζίτης δεν βγαίνει έξω ποτέ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ούτε με το σκοτάδι;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Ποτέ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δεν έχει το κουράγιο;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Έτσι φαίνεται. Το παλτό του και το καπέλο του κρέμονται στη ντουλάπα. Ξέρεις, έξω στον διάδρομο,

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Η ντουλάπα, που κρυβόμαστε παιδιά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Καμιά φορά, το βράδυ αργά, τον ακούω. Κατεβαίνει να ντυθεί και να βγει, αλλά σταματάει στα μισά της σκάλας, και γυρίζει πίσω. Απάνω πάλι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Από τους παλιούς του φίλους δεν ανεβαίνει κανείς να τον δει;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Δεν έχει παλιούς φίλους.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Είχε πάρα πολλούς κάποτε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Βλέπεις έκανε ό,τι περνούσε από το χέρι του για να τους διώξει. Τους στοίχισε πάρα πολύ η φιλία τους με τον κύριο τραπεζίτη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Εδώ έχεις δίκιο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Όπως και να 'ναι όμως, ήταν πολύ ταπεινό, πρόστυχο, ελεεινό να δημιουργήσουν τέτοιο θέμα για τα λίγα που έχασαν. Στο κάτω κάτω χρήματα μόνο έχασαν, τίποτα άλλο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Και ζει απάνω έρημος, μονάχος.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Μου φαίνεται ένας γέρος λογιστής, ή κάτι παρόμοιο, δεν ξέρω ακριβώς, ανεβαίνει και του κάνει παρέα καμιά φορά.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Ναι; Λες να 'ναι ο Φόλνταλ; Ήταν φίλος του από παλιά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Αυτός νομίζω είναι. Αν και δεν τον γνωρίζω καθόλου. Δεν ήταν του κύκλου μας. Τότε που είχαμε κύκλο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και...κάνει παρέα του Μπόρκμαν;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Αυτουνού δεν του πέφτει και λίγο. Φυσικά έρχεται βράδυ, με το σκοτάδι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Ο Φόλνταλ!. Δεν έχασε κι αυτός τις οικονομίες του με τη χρεοκοπία;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Απ' ό,τι θυμάμαι, ναι, κάτι έχασε. Αλλά θα πρέπει να ήταν ψιλοπράγματα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Ήταν όλη του η περιουσία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έλα, τώρα, κάποιο ασήμαντο ποσό, αξίζει να το συζητάμε;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Και ούτε έκανε καθόλου λόγο ο Φόλνταλ, δηλαδή, τότε στη δίκη.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Κι έπειτα, αν θέλεις να ξέρεις, ο Έρχαρτ τον ξεπλήρωσε και με το παραπάνω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ο Έρχαρτ; Με τι τρόπο;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Έχει αναλάβει μια μικρή κόρη του Φόλνταλ. Της έμαθε πέντε πράγματα, να έχει δυο εφόδια στη ζωή. Της πρόσφερε πολλά. Πάντως πολύ περισσότερα απ' όσα μπορούσε να της προσφέρει ο πατέρας της.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Θα είναι πολύ φτωχός.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Ο Έρχαρτ την έστειλε να μάθει και πιάνο. Παίζει καλά φαίνεται, για να την καλούν απάνω. Του παίζει μουσική.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Του αρέσει πάντα η μουσική;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Φαίνεται. Έχει εκείνο το πιάνο που έστειλες εσύ, λίγο προτού γυρίσει σπίτι του.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Α, σ' εκείνο το πιάνο του παίζει η μικρή;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Ναι, τα βράδια. Ο Έρχαρτ το κανόνισε κι αυτό.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Δηλαδή, το καημένο το κορίτσι έρχεται από την πόλη εδώ και ξαναγυρίζει με τα πόδια. Τόσο δρόμο!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Καθόλου. Κι αυτό της το 'χει κανονίσει ο Έρχαρτ. Η κοπέλα μένει σε μια κυρία εδώ κοντά, την κυρία Γουίλτον.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Γουίλτον;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Α ναι, πολύ πλούσια. Δεν την ξέρεις.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Έχω ακούσει το όνομα. Φάννυ Γουίλτον μήπως;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Ναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Την έχει αναφέρει ο Έρχαρτ κάμποσες φορές στα γράμματά του. Και ζει εδώ κοντά σας τώρα, η κυρία;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Ναι, έχει μια βίλα εδώ κοντά. Μετακόμισε από την πόλη πριν κάμποσο καιρό.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Λένε είναι χωρισμένη από τον άντρα της.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Ο άντρας της έχει πεθάνει από χρόνια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Είχαν χωρίσει όμως. Την είχε χωρίσει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Την άφησε, αν θέλεις την αλήθεια. Και το σφάλμα δεν ήταν διόλου δικό της.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Την ξέρεις καλά;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Πολύ, μένει πολύ κοντά μας. Έρχεται και με βλέπει τότε τότε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και σου αρέσει;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Ναι. Είναι πολύ συμπαθητική και καθαρό μυαλό. Ξέρει να κρίνει

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ανθρώπους;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Βασικά ανθρώπους. Τον Έρχαρτ να δεις! Τον έχει μελετήσει, έχει πιάσει κάθε μεριά στον χαρακτήρα του, την ψυχή του. Τον θαυμάζει αφάνταστα, και το βρίσκω πολύ φυσικό.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Δηλαδή έχει πιο στενή γνωριμία με τον Έρχαρτ παρά με σένα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Ε, τη γνώριζε από την πόλη ο Έρχαρτ, πριν έρθει εδώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Και η κυρία Γουίλτον έφυγε από την πόλη παρ' όλα αυτά;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ποια «αυτά»; Τι λες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Ω, τίποτα σπουδαίο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Όχι, το είπες με σημασία. Κάτι θέλεις να πεις εσύ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Η αλήθεια είναι πως... ναι, Γκούνχιλντ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Ωραία, πες το λοιπόν.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Κάτι άλλο πρώτα. Αισθάνομαι πως κι εγώ έχω ένα δικαίωμα πάνω στον Έρχαρτ. Μήπως διαφωνείς;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Και βέβαια όχι. Τόσα χρήματα ξόδεψες για την ανατροφή του.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Όχι, όχι γι' αυτό, Γκούνχιλντ. Επειδή τον αγαπάω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Αγαπάς τον γιο τον δικό του; Έχεις τη δύναμη, με τόσα που έγιναν;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Έχω τη δύναμη, με τόσα που έγιναν. Τον αγαπώ τον Έρχαρτ... Όσο μπορώ να αγαπήσω άνθρωπο τώρα στην ηλικία μου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Αφού το λες... Όμως...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Γι' αυτό ανησυχώ όταν τον τριγυρίζουν κίνδυνοι.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κίνδυνοι; Τον Έρχαρτ; Από τι κινδυνεύει ο Έρχαρτ; Μάλλον από ποιον;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Πρώτα πρώτα από σένα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Εμένα;!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Και μετά από την κυρία Γουίλτον. Τη φοβάμαι αυτή.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Και θεωρείς τον Έρχαρτ άξιο για τέτοια πράγματα; Ο Έρχαρτ έχει αποστολή μεγάλη μπροστά του.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Καλά, αποστολή!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Δεν σου επιτρέπω να μιλάς έτσι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Μα, πιστεύεις πως ένα παιδί στην ηλικία του Έρχαρτ, όλο νιάτα και υγεία, πιστεύεις θα θυσιαστεί για τη δική σου αποστολή;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Ο Έρχαρτ, ναι, το ξέρω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Ούτε το ξέρεις ούτε το πιστεύεις, Γκούνχιλντ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν το πιστεύω;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Όνειρο είναι, Γκούνχιλντ, που το 'χεις φτιάξει μόνη σου και έχεις γαντζωθεί απάνω του. Αυτό το όνειρο σε συντηρεί. Αλλιώς θα σ' είχε πάρει κάτω η απελπισία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ναι, θα με είχε πάρει κάτω η απελπισία. Πράγμα που εσύ θα το προτιμούσες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Ναι, θα το προτιμούσα, παρά να πατήσεις απάνω στον Έρχαρτ για να γλιτώσεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Πας να μπεις ανάμεσά μας. Σε μάνα και γιο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Θέλω να τον γλιτώσω από την επίδρασή σου, την καταπίεσή σου, την τυραννία σου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Δεν μπορείς πια. Τον είχες τυλιγμένο στα δίκτυα σου ως τα δεκαπέντε του. Τώρα τον ξανακέρδισα εγώ, όπως βλέπεις.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Τότε, θα σε πολεμήσω και θα τον ξανακερδίσω. Έχουμε πολεμήσει κι άλλη φορά εμείς οι δυο. Έχουμε πολεμήσει θανατερά για κάποιον άλλον άντρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Και νίκησα εγώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Το πιστεύεις ακόμα; Ενίκησες ναι, Όμως κέρδισες;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Όχι, το ξέρω. Είσαι φρικτή, αλλά έχεις δίκιο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Ούτε και αυτή τη φορά θα κερδίσεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν θα κερδίσω που θα ξαναφέρω τον γιο στα χέρια της μάνας του;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Ποια μάνα; Να τον έχεις του χεριού σου θέλεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κι εσύ τι ζητάς;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Την αγάπη του, την ψυχή του, την καρδιά του.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Αυτά πάνε. Δεν τα ξαναχαρείς όσο ζεις.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Εφρόντισες εσύ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εφρόντισα. Δεν το κατάλαβες από τα γράμματά του;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Ναι, που όλο και αραιώνουν. Τελευταία σαν ν' ακούω τη φωνή τη δική σου στα γραφτά του.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Αξιοποίησα αυτά τα οχτώ χρόνια. Τον επήγα όπως ήθελα εγώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Τι έχεις πει του παιδιού για μένα; Έχεις την καλοσύνη να μου πεις;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Έχω την καλοσύνη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Λέγε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Του είπα την αλήθεια μόνο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Δηλαδή.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Κατήχηση μέρα νύχτα. Πως αν ζούμε όσο ανθρώπινα ζούμε, πως αν ζούμε καλά καλά, το χρωστάμε σε σένα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Αυτά μόνο;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Μόνο. Δεν είναι και πολύ ευχάριστο, ξέρεις. Εγώ το έχω δοκιμάσει.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Μα αυτό το ήξερε κιόλας ο Έρχαρτ, λίγο πολύ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Όταν ξανάρθε κοντά μου, νόμιζε πως όλα αυτά τα έκανες από καλοσύνη σου. Δεν το πιστεύει όμως τώρα πια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Τι πιστεύει τώρα;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Την αλήθεια. Τον ρώτησα πώς εξηγεί που η θεία Έλλα δεν έρχεται ποτέ να μας δει.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Τους ήξερε τους λόγους.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Τώρα τους ξέρει καλύτερα. Του είχες πει για να μην φέρεις εμένα σε δύσκολη θέση. Και τον άλλον επάνω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ε ποιοι ήταν;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Ο Έρχαρτ δεν το πιστεύει όμως τώρα πια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και τι τον έκανες να πιστεύει για μένα;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Την αλήθεια: ότι ντρέπεσαι για μας, σε υποτιμάει η συγγένεια με μας. Αλήθεια δεν είναι; Μήπως δεν είχες αποφασίσει κάποτε να μου τον πάρεις οριστικά; Για θυμήσου. Πρέπει να το θυμάσαι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Τότε που είχε φουντώσει το σκάνδαλο με τη δίκη. Δεν έχω τέτοιο σκοπό τώρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Και να είχες, άδικος ο κόπος σου. Τι θα γινόταν η αποστολή του; Όχι, όχι, αυτά πάνε. Ο Έρχαρτ έχει ανάγκη εμένα, όχι εσένα. Για σένα τώρα πια είναι νεκρός. Και συ για κείνον.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Αυτό θα το δούμε. Αποφάσισα να μείνω εδώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εδώ στο κτήμα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Ναι, εδώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Εδώ μαζί μας; Θα μείνεις για ύπνο δηλαδή, απόψε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Θα μείνω εδώ για όλη μου τη ζωή. Αν δω πως χρειάζεται.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Φυσικά Έλλα, καταλαβαίνω. Το κτήμα δικό σου είναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Σε παρακαλώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Μα γιατί εδώ, δικά σου όλα είναι. Η καρέκλα που κάθομαι δική σου. Το κρεβάτι που περνώ μόνη άγρυπνες νύχτες δικό σου είναι. Το φαΐ που τρώω από τα χέρια σου είναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Πώς αλλιώς μπορούσε να γίνει; Ο νόμος δεν επιτρέπει να έχει προσωπική περιουσία ο Μπόρκμαν. Θα του κάνουν κατάσχεση αμέσως.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Ναι, το ξέρω. Πρέπει να το πάρουμε απόφαση πως θα ζήσουμε από τη μεγαλοψυχία σου, τις ελεημοσύνες σου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Αν το βλέπεις έτσι, δεν μπορώ να σε εμποδίσω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Φυσικά δεν μπορείς. Και πότε θέλεις να φύγουμε;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Να φύγετε;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Δεν σου περνάει βέβαια η ιδέα, πως εγώ θα ζω στο ίδιο σπίτι με εσένα ε;. Καλύτερα σε γηροκομείο ή στους δρόμους!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Τότε δώσε μου τον Έρχαρτ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Τον Έρχαρτ! Τον γιο μου, το παιδί μου!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Ναι, και ξαναπάω σπίτι μου αμέσως.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Ο Έρχαρτ θα διαλέξει μοναχός του.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Θα διαλέξει; Το αποφασίζεις αυτό, Γκούνχιλντ; Δεν φοβάσαι;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Φοβάμαι; Τι θα διαλέξει το παιδί μου ανάμεσα στη μάνα του και σε σένα; Αν Φοβάμαι; *[Γελάει]*

[Ακούγεται άνοιγμα πόρτας]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.] Έρχεται κανείς; Νομίζω άκουσα την πόρτα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με αιφνίδια ένταση.] Ο Έρχαρτ θα είναι!

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: [Διακριτικά.] Ήρθε η κυρία Γουίλτον.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: [Με άνεση και αποφασιστικότητα.] Καλησπέρα σας, χρυσή μου κυρία Μπόρκμαν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με υπόγεια αγωνία.] Καλησπέρα, κυρία Γουίλτον. Μαλένα, άναψε τη λάμπα σε παρακαλώ.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: Με συγχωρείτε, έχετε συντροφιά;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με συγκρατημένη πικρία.] Την αδερφή μου μόνο. Μόλις έφτασε.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: Πώς είστε;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Η θεία Έλλα! Ω, θεία, εσύ εδώ; Μα πώς το παθες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με βαθιά ταραχή.] Έρχαρτ, Έρχαρτ! Αγόρι μου ακριβό! Πόσο μεγάλωσες! Αχ, τι χαρά μου δίνεις!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έρχαρτ. Ήσουν κρυμμένος έξω στο χολ,;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: [Με άνεση και αποφασιστικότητα.] Ο Έρχαρτ, ε, ο κύριος Μπόρκμαν κι εγώ γυρίσαμε σχεδόν μαζί από την πόλη.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Αλήθεια είναι, Έρχαρτ; Και δεν ήρθες να δεις τη μητέρα σου πρώτα;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.] Μα, πετάχτηκα από την κυρία Γουίλτον να πάρω τη Φρίντα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Α, φέρατε και την κόρη του Φόλνταλ μαζί;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: [Με άνεση και αποφασιστικότητα.] Ναι, την αφήσαμε στον διάδρομο, έξω.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με αμήχανη ειλικρίνεια.] Φρίντα. Μπορείτε να ανεβείτε απάνω τώρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.] Κυρία Γουίλτον, αν ήρθατε να μου κάνετε συντροφιά...

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: [Με άνεση και αποφασιστικότητα.] Α, όχι, όχι, ευχαριστώ πολύ. Δεν θα μείνω. Μας έχουν καλεσμένους αλλού. Στου δικηγόρου, ξέρετε, του Χίνκελ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Καλεσμένους; Ποιον και ποιον;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: [Παιγνιωδώς.] Ω, εμένα δηλαδή, αλλά οι κοπέλες του σπιτιού με έφαγαν να πάρω μαζί και τον κύριο Μπόρκμαν τον νεότερο, αν κατά τύχη τον συναντήσω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με ψυχρή αξιοπρέπεια.] Και όπως βλέπω, κατά τύχη τον συναντήσατε.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: [Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.] Ναι, είδατε σύμπτωση; Είχε την καλοσύνη να περάσει από μένα για το παιδί, τη Φρίντα δηλαδή.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με ψυχρή αξιοπρέπεια.] Έρχαρτ, ποτέ δεν μου είπες πως γνωρίζεσαι με αυτούς τους Χίνκελ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με διάθεση να αποφύγει τη σύγκρουση.]* Μα είπα εγώ πως τους γνωρίζω; Αφού, μητέρα, ξέρετε καλύτερα από μένα ποιους γνωρίζω και ποιους δεν γνωρίζω.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Ζωηρά, με παιχνιδιάρικη έμφαση.]* Ω μα τι λέτε; Δεν είναι δύσκολο να πιάσει κανείς γνωριμία μαζί τους. Πρόσχαροι άνθρωποι, διασκεδαστικοί, φιλόξενο σπίτι και κοπέλες, δα, ένα σωρό!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Απ' ό,τι ξέρω τον γιο μου, κυρία Γουίλτον, δεν συνηθίζει παρόμοιες παρέες.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ω ελάτε δα, κυρία Μπόρκμαν, Νέο παιδί!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Παιδί, σωστά! Δόξα να 'χει ο Θεός. Γι' αυτό δεν του ταιριάζουν αυτά.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Πολύ καλά, μητέρα. Αφού το θέλετε, εγώ απόψε στου Χίνκελ δεν θα πάω. Θα μείνω εδώ μαζί σας και με τη θεία Έλλα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Αυτό περίμενα, Έρχαρτ, παιδί μου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ε μα όχι, Έρχαρτ, εξαιτίας μου...

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Μα, έτσι πρέπει, θεία μου. Δεν κάνει. Μόνο, κυρία Γουίλτον, πως θα τα μπαλώσουμε; Ε μα είναι σωστό; Τους είχατε πει πως θα πάω.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Αν είναι σωστό; Όταν θα πάω μέσα στα φώτα και το γλέντι θα 'χει ανάψει, κι εγώ θα είμαι έρημη και μόνη, δίχως καβαλιέρο - αυτό σας το λέω για να έχετε τύψεις - Θα τους ανακοινώσω όχι, δεν θα 'ρθει.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Αφού νομίζετε πως δεν πειράζει και τόσο πολύ, εγώ τότε....

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Ζωηρά, με παιχνιδιάρικη έμφαση.]* Τους έχω συνηθίσει πια να λέω και να ξελέω. Έννοια σας. Ω, μα τι; Θα αφήσετε μόνη τη θεία σας που τώρα μόλις ήρθε; Ντροπή σας, μεσιέ, Έρχαρτ! Έτσι φέρεται ένας γιος.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ένας γιος;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: Ένας θετός γιος τότε, κυρία Μπόρκμαν, σωστά;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Πιο σωστά, αυτό έπρεπε να προσθέσετε.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με άνεση και αποφασιστικότητα.]* Για μένα δηλαδή, πιο πολλά χρωστάει κανείς σε μια καλή θετή μητέρα παρά στην πραγματική.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μιλάτε από προσωπική πείρα;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ξαφνική ανησυχία.]* Ω, Θεέ μου, τη μητέρα μου μόλις και την εγνώρισα. Αν είχα όμως μια θετή μαμά τόσο γλυκιά σαν του κυρίου Έρχαρτ, τότε δεν θα γινόμουν τόσο κακό κορίτσι όπως με λένε μερικοί. Έτσι λοιπόν... Θα μείνουμε στο σπιτάκι μας σαν καλό παιδί και θα

πάρουμε το τσαγάκι μας με τη μαμά και με τη θεία. Έτσι, κύριε φοιτητή. Ωραία, σας χαιρετώ. Αντίο, χρυσή μου κυρία Μπόρκμαν. Χαίρετε δεσποσύνη Ρέντχαϊμ..

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Να μη σας συνοδέψω λίγο;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ξαφνική ανησυχία.]* Ούτε βήμα! Πάω και μόνη μου, είμαι συνηθισμένη πια. Όμως, κύριε Μπόρκμαν, φυλαχτείτε!

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Να φυλαχτώ;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ανάλαφρη αυτοπεποίθηση.]* Γιατί καθώς θα κατεβαίνω προς τα εκεί έρημη και μόνη, όπως είπαμε, δίχως καβαλιέρο, θα δοκιμάσω απάνω σας όλα μου τα μάγια.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μη μου πείτε πως θέλετε πάλι να...

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ξαφνική ανησυχία.]* Μάλιστα, μάλιστα, γι' αυτό φυλαχτείτε. Στον δρόμο θα θυμηθώ όσα μάγια ξέρω, θα περιμαζέψω όλη τη δύναμή μου και θα λέω: «Έρχαρτ Μπόρκμαν, πάρτε αμέσως το καπέλο σας!».

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και θα το πάρει λέτε;

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Και το ρωτάτε; Στο φτερό θα το αρπάξει. Και μετά: «Έρχαρτ Μπόρκμαν, φορέστε το παλτό σας τώρα! Α, προσέξτε, το φορέσατε ανάποδα! Και τις γαλότσες σας, κοιτάξτε μην ξεχάσετε τις γαλότσες σας! Και ακολουθήστε με, εμπρός!». Ακούστε την προσταγή μου!

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Ναι, καλά, καλά, μέινετε ήσυχη.

ΚΥΡΙΑ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με χαμογελαστή ειρωνεία.]* Άκουσε την προσταγή μου, κύριε Έρχαρτ Μπόρκμαν. Και πάλι καληνύχτα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μα πραγματικά ξέρει μάγια;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Μα ελάτε τώρα, μητέρα. Σοβαρά το πιστέψατε; Αστειεύτηκε. Όμως αρκετά μιλήσαμε για την κυρία Γουίλτον, ε; Αδύνατο να το πιστέψω ακόμη, θεία μου, πως έκανες εσύ τέτοιο μεγάλο ταξίδι, και χειμώνα καιρό!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Έπρεπε να το αποφασίσω κάποτε, Έρχαρτ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Να το αποφασίσεις; Καλά, και ο λόγος;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Ήρθα να με κοιτάξουν οι γιατροί.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Θαύμα!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ποιο είναι το θαύμα;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Ε, μα που το αποφάσισες επιτέλους!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Είσαι άρρωστη, Έλλα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Το ξέρεις πολύ καλά πως είμαι άρρωστη.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με διάθεση να αποφύγει τη σύγκρουση.]* Ξέρω πως είσαι φιλάσθενη από χρόνια.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, θυμάσαι; Εγώ πάντα σου 'λεγα να δεις έναν γιατρό!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Εκεί δεν έχουμε γιατρό της προκοπής. Έπειτα δεν ένιωθα και τόσο άσχημα εκείνον τον καιρό.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δηλαδή τώρα χειροτέρεψες, θεία;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, αγόρι μου. Κάτι δεν πάει καλά.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μα δεν είναι τίποτα σοβαρό, όμως, ε;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Ε, όπως το πάρει κανείς.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με διάθεση να αποφύγει τη σύγκρουση.]* Ε, τότε δεν είναι σωστό να ξαναγυρίσεις τόσο γρήγορα στο σπίτι σου εκεί κάτω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Ω, και μην το 'χω σκοπό.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αμήχανη ευλικρίνεια.]* Πρέπει να μείνεις εδώ στην πόλη. Έχουμε πολύ καλούς γιατρούς.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Ε, μα γι' αυτό δεν αποφάσισα το ταξίδι;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ζωνχή επιμονή.]* Σωστά. Θα κοιτάξεις κάπου ήσυχα να μείνεις, μια βολική πανσιόν.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Έπιασα δωμάτιο σήμερα εκεί που έμενα και παλιά.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ωραία. Θα 'χεις περιποίηση εκεί;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Πώς! Αλλά δεν θα μείνω.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Άλλαξα γνώμη μόλις ήρθα εδώ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Άλλαξες;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Η θεία σου θέλει να μείνει εδώ, στο κτήμα της, Έρχαρτ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εδώ; Με εμάς; Με όλους εμάς;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Το αποφάσισα τώρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Περιουσία της θείας σου είναι εδώ, αν ξέρεις.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Ναι, κι έτσι θα μείνω εδώ. Έρχαρτ, στην αρχή πάντως θα βουλευτώ κάπου στην άλλη πλευρά, κοντά στον διαχειριστή.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Ναι, σωστά. Έχεις δώσει εντολή να σου κρατάνε πάντα έτοιμη την κάμαρά σου στην άλλη πλευρά. Μα τι κάνω τόση ώρα, θεία μου; Εσύ θα πρέπει να είσαι αφάνταστα κουρασμένη από το ταξίδι, ε;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Ναι, ναι, λίγο κουρασμένη είμαι, είναι η αλήθεια.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με διάθεση να αποφύγει τη σύγκρουση.]* Ναι, τότε εγώ επιμένω πως πρέπει να ξαπλώσεις από τώρα. Αυτό είναι το σωστό.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Ναι, έτσι λέω κι εγώ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ναι, και τα λέμε αύριο, ή όποτε προτιμάς, με όλη μας την ησυχία, εσύ, η μητέρα κι εγώ. Και τι δεν έχουμε να πούμε ε; Καλύτερα έτσι, ε θεία. Δεν το νομίζεις;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Έρχαρτ, δεν βλέπεις την ώρα να με αφήσεις.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί το λες αυτό;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Και να πας εκεί στους Χίνκελ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πάλι τα ίδια! Μα σοβαρά, μητέρα, προτιμάτε να στηθώ εδώ και να κρατήσω άγρυπνη και τη θεία, που είναι άρρωστη;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Προτιμάς να πας εκεί ε; Στους Χίνκελ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Όχι, όχι, όχι. Κάθε άλλο. Αλλά, νομίζω δηλαδή, δεν ήτανε ευγενικό που... Δεν μπορώ να το αποφύγω τώρα πια. Εσύ τι λες, θεία;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Να κάνεις ό,τι ευχαριστεί εσένα, Έρχαρτ. Εσύ θα αποφασίσεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Πας να τον χωρίσεις από μένα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Μακάρι να το μπορούσα, Γκούνχιλντ.

[Ακούγεται μουσική από πιάνο]

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Όχι πάλι, αυτό δεν το μπορώ άλλο. Την ξέρεις τη μουσική αυτή που παίζουν απάνω;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Όχι. Τι είναι;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ο χορός του θανάτου. Τον ξέρεις εσύ τον χορό του θανάτου, θεία;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Αχ, όχι, ακόμα, Έρχαρτ.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Μητέρα, σας το ζητώ για χάρη, δώστε μου την άδεια να φύγω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Να ξεφύγεις, αυτό δεν θέλεις;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αμήχανη ειλικρίνεια.]* Μα θα ξανάρθω, μπορεί κι αύριο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Φεύγεις για να μη βλέπεις εμένα, προτιμάς τους ξένους. Προτιμάς τους... Όχι, αυτό ούτε να το σκεφτώ δεν θέλω!

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, γιατί εκεί έχει φώτα, πολλά φώτα, νέα παιδιά, ξέγνοιαστα πρόσωπα και μουσική. Μουσική, μητέρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Έχουμε και εμείς εδώ μουσική, Έρχαρτ. Επάνω.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Γι' αυτό φεύγω, για να μην ακούω αυτή τη μουσική.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δεν επιτρέπεις δηλαδή στον πατέρα σου να ξεδώσει ούτε μια στιγμή;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Μια; Χιλιάδες, όσες θέλει! Μόνο να μη με υποχρεώνει να ακούω κι εγώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Μάθε να είσαι δυνατός, Έρχαρτ. Δυνατός. Και μην ξεχνάς τη βαριά αποστολή που σε περιμένει.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Ωχ, μητέρα, δεν τα αφήνετε αυτά; Δεν είμαι για αποστολές εγώ. Δεν είμαι καμωμένος για ιεραπόστολος. Καληνύχτα, θεία μου. Καληνύχτα μητέρα.

[Ακούγεται κλείσιμο πόρτας]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Δεν χρειάστηκε και πολύ να τον ξαναφέρεις στα νερά σου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Αχ, να γινόταν αυτό!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Όχι όμως για πολύ. Δεν θα σου γίνει η χάρη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Θα μου τον πάρετε; Ποιος, εσύ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Εγώ ή εκείνη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Καλύτερα εκείνη, παρά εσύ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Σε νιώθω. Το ίδιο λέω και γω. Καλύτερα εκείνη, παρά εσύ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Και πού θα καταλήξει το παιδί;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Το μόνο που δεν μας νοιάζει, λέω εγώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Αγαπητή μου δίδυμη αδερφή, πρώτη φορά στη ζωή μας έχουμε την ίδια γνώμη. Καληνύχτα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ο λύκος ουρλιάζει πάλι. Ο πληγωμένος λύκος. Όχι... Έρχαρτ, Έρχαρτ, μην με προδώσεις. Γύρνα σπίτι. Βοήθα τη μητέρα σου που σε χρειάζεται. Γιατί δεν αντέχω άλλο τέτοια ζωή.

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

[Η μεγάλη αίθουσα στον πρώτο όροφο της οικίας Ρέντχαϊμ. Οι τοίχοι είναι καλυμμένοι με παλιές ταπισερί, που απεικονίζουν σκηνές κυνηγιού, βοσκούς και βοσκοπούλες, όλα σε ξεθωριασμένα χρώματα. Αριστερά υπάρχει μια πτυσσόμενη πόρτα και, λίγο πιο μπροστά, ένα πιάνο. Στην αριστερή γωνία, στο βάθος, υπάρχει μια πόρτα κομμένη στην ταπισερί και καλυμμένη με το ίδιο ύφασμα, χωρίς κάσα. Στη μέση του δεξιού τοίχου βρίσκεται ένα μεγάλο, σκαλιστό γραφείο από βελανιδιά, γεμάτο βιβλία και χαρτιά. Λίγο πιο μπροστά, στην ίδια πλευρά, υπάρχει ένας καναπές, με ένα

τραπέζι και καρέκλες μπροστά του. Όλα τα έπιπλα είναι σε αυστηρό αυτοκρατορικό ύφος. Πάνω στα δύο τραπέζια υπάρχουν αναμμένες λάμπες..]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Αν σου πω πού άκουσα πρώτη φορά τέτοια μουσική...

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: Πού, κύριε, Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Σε ορυχείο, κάτω στη γη, στα μεταλλεία.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: Σε ορυχείο; Ελάτε, αλήθεια;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ο πατέρας μου ήταν εργάτης σε ορυχείο. Το ξέρεις βέβαια. Αλλά γιατί να το ξέρεις;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Δεν το ήξερα, κύριε Μπόρκμαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Ναι, γιος μεταλλωρύχου είμαι. Καμιά φορά ο πατέρας μου με κατέβαζε στα πηγάδια, κάτω στα λαγούμια. Κι εκεί το άκουα. Το μέταλλο τραγουδάει.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: Τραγουδάει το μέταλλο;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Όταν το βγάζουν. Οι σφυριές που το ξεκολλούν από τον βράχο ακούγονται σαν καμπάνα το μεσονύχτιο. Που χτυπάει, του δίνει τη λευτεριά του κι έτσι το σίδηρο χαίρεται και τραγουδάει με τον τρόπο του.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: Και γιατί τραγουδάει, κύριε Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Γιατί θέλει να βγει στο φως του ήλιου, να ωφελήσει τον άνθρωπο.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Αν έχω την άδειά σας κύριε Μπόρκμαν. Ξέρετε...να φεύγω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Από τώρα;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Μάλιστα, πρέπει. Έχω μια υποχρέωση για κάπου αλλού απόψε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κάπου αλλού; Σε γιορτή;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Α, θα παίζεις για τους καλεσμένους ε;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Όχι, για να χορέψουν, θα παίξω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μόνο; Χορούς μόνο;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Μάλιστα. Μετά το φαγητό θα έχουν χορό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Σου αρέσει να παίζεις πιάνο σε χορούς; Στο σπίτι του ενός και του άλλου;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Δεν λέω όχι, φτάνει να με ζητήσουν. Πάντα κερδίζει κανείς έτσι λίγα χρήματα, ξέρετε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Για πες μου, όσο παίζεις κι αυτοί χορεύουν, αυτό σκέφτεσαι; Τα λεφτά;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Α, όχι. Πιο πολύ σκέφτομαι πόσο κρίμα είναι που δεν μπορώ να χορέψω κι εγώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μάλιστα. Αυτό ήθελα. Σωστά, που δεν μπορείς να χορέψεις κι εσύ. Κρίμα, κρίμα. Σωστά. Σε παρηγορεί όμως κάτι;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: Τι, κύριε Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Αυτό που ξέρεις, πως εσύ έχεις μέσα σου δέκα φορές περισσότερη μουσική από αυτούς που χορεύουν.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Ω, Αυτό δεν το έχω τόσο βέβαιο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Α, μην αμφιβάλλεις ποτέ για τον εαυτό σου. Αυτό είναι τρέλα.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Οι άλλοι όμως δεν το ξέρουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Το ξέρεις εσύ, κι αυτό είναι το βασικό. Και... πού θα παίζεις απόψε;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Στο σπίτι ενός δικηγόρου. Του Χίνκελ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Χίνκελ;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Όστε δίνει και χορούς; Καλεί κόσμο ε; Βρίσκει ανθρώπους να καλέσει. Και ο κόσμος πάει;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Πάει πολύς κόσμος, μου το είπε η κυρία Γουίλτον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι ανθρώπους όμως, μπορείς να μου πεις;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Δεν ξέρω κανέναν. Μόνο τον κύριο Μπόρκμαν, τον νέο... θα είναι εκεί απόψε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ο γιος μου;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Μάλιστα, θα είναι κι εκείνος εκεί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πώς το ξέρεις;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Ο ίδιος μου το είπε πριν από λίγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έχει έρθει εδώ;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Ναι, ήταν όλο το απόγευμα στην κυρία Γουίλτον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ξέρεις μήπως αν ήρθε κι εδώ; Δηλαδή, αν είδε κανέναν εδώ κάτω;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Μάλιστα. Πέρασε να δει την κυρία Μπόρκμαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Σωστά. Τι ρωτάω;

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ήτανε και μια κυρία, ξένη νομίζω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Σωστά, έχουμε βέβαια κι εμείς επισκέψεις πότε πότε... κάτω.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* **Αν απαντήσω τον** Μπόρκμαν, να του πω ν' ανέβει;.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Όχι, τίποτα να μην του πεις. Όποιος θέλει να με δει, ανεβαίνει μόνος του. Εγώ δεν καλώ κανέναν.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Έννοια σας. Έννοια σας. Δεν του λέω τίποτα. Καληνύχτα σας, κύριε Μπόρκμαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Καληνύχτα.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: Α, σας πειράζει να κατέβω από την πίσω σκάλα για πιο γρήγορα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Όχι, παιδί μου, κατέβα όποια σκάλα θέλεις. Καληνύχτα.

ΦΡΙΝΤΑ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Καληνύχτα σας, κύριε Μπόρκμαν.

[Ακούγονται βήματα στη σκάλα και μετά χτύπημα πόρτας]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ναι; Ναι. Α, εσύ είσαι. Νόμιζα κι εγώ...

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Γιάννη Γαβριήλ. Εγώ είμαι, ήρθα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πολύ άργησες, το ξέρεις;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Είναι κάμποσος δρόμος, βλέπεις. Και με τα πόδια μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Μα γιατί έρχεσαι με τα πόδια; Το τραμ απ' έξω από την πόρτα σου περνάει.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Για πιο υγιεινό και πιο οικονομία. Γλιτώνω τη δεκάρα. Η Φρίντα φάνηκε από δω;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Μόλις έφυγε. Δεν συναντηθήκατε;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Όχι, όχι. Έχω να τη δω καιρό, από τότε που μένει με την κυρία Γουίλτον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Μπορείς να καθίσεις κι εσύ, Βίλχελμ.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Σ' ευχαριστώ πάρα πολύ. Αν ήξερες την ερημιά μου, τώρα που μας έφυγε η Φρίντα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Έλα, έλα, έλα, τόσα παιδιά έχεις.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Ναι, ναι, δεν λέω. Πέντε, ζωή να 'χουν. Αλλά με τη Φρίντα καταλαβαινόμαστε. Τα άλλα δεν με καταλαβαίνουν καθόλου. Κανένα τους!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν το ξερεις; Αυτή η κατάρρα μάς βαραίνει εμάς τους μοναχικούς, τους ξεχωριστούς ανθρώπους, τους σπάνιους. Οι μάζες, ο όχλος, δεν μας καταλαβαίνουν εμάς, Βίλχελμ.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Καλά, καλά, αυτό μικρό το κακό. Υπομονή, επιμονή και ελπίδα και θα με καταλάβουν μια μέρα. Αλλά υπάρχουνε πράγματα πιο πικρά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Τίποτα δεν είναι πιο πικρό.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Είναι, Γιάννη Γαβριήλ, είναι. Σπίτι μου, είχαμε μια σκηνή θλιβερή απόψε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Για ποιο λόγο;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Η οικογένειά μου, οι δικοί μου, με περιφρονούν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Σε περιφρονούν;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Όχι, πως δεν το 'ξερα δηλαδή, αλλά σήμερα πια, βγήκε στη φόρα. Το είδα καθαρά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Δεν διάλεξες και σωστά όταν παντρεύτηκες.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Είχα και περιθώριο να διαλέξω; Βλέπεις, άμα μπεις και σε μια ηλικία, τον έχεις ανάγκη τον γάμο. Έπειτα, τι αξιώσεις να είχα εγώ τότε; Απένταρος, βουτηγμένος ως τον λαιμό στα χρέη...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Υπονοούμενο ήταν αυτό; Μου ρίχνεις ευθύνη; Είναι κατηγορία;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Μα, για όνομα του Θεού! Όχι, Γιάννη Γαβριήλ. Τι λες;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Το είπες για την τράπεζα, για τη χρεοκοπία.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Να τα! Να τα! Να ρίξω εγώ σε σένα; Χριστός και Παναγία!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Καλά, καλά, τότε. Καλά, καλά.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μα εγώ να, να...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Τότε καλά, καλά, είπα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Και ούτε και με τη γυναίκα μου τα'χω, μη νομίζεις. Μόρφωση δεν διαθέτει η καψερή, αλλά είναι καλό πλάσμα. Όχι, όχι, όχι. Εκείνα, εκείνα τα παιδιά μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Το περίμενα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Τα παιδιά. Είναι και πιο μορφωμένα βλέπεις. Έχουν, απαιτήσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Έτσι, ε; Και σε περιφρονούν τα παλιόπαιδα;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Ε, βλέπεις, δεν έκανα και καμιά λαμπρή σταδιοδρομία εγώ, να το λέμε κι αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Δεν το ξέρουν τα παλιόπαιδά σου πως έχεις γράψει στα νιάτα σου μια τραγωδία;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Ναι, το ξέρουν. Πολύ που το λογαριάζουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Γιατί δεν καταλαβαίνουν, Φόλνταλ. Η τραγωδία σου είναι καλή, σου το λέω εγώ.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Μα, ναι, ναι. Έχει προτερήματα. Ε, Γιάννη Γαβριήλ, ε; Συμφωνείς κι εσύ, έτσι; Αχ Θεέ μου, να βρισκά μονάχα ένα θέατρο να μου το ανεβάσουν. Ξέρεις, έκανα και μερικές βελτιώσεις. Θέλεις, θέλεις να ρίξεις μια ματιά, ε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Το κουβάλησες πάλι;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Ε, βέβαια το 'φερα. Το φερα, έλεγα πως μπορεί να σου κάνει κέφι να ρίξεις πάλι μια ματιά, να σου διαβάσω καμιά πράξη, μπορεί και δυο ε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Όχι, όχι, όχι. Σε παρακαλώ, άσ' το για άλλη φορά. Όχι τώρα. Όχι τώρα. Όχι τώρα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Καλά. Βέβαια. Βέβαια. Όπως επιθυμείς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Σωστά το είπες πριν. Δεν έκανες λαμπρή σταδιοδρομία. Το ξέρω. Σου υπόσχομαι όμως κάτι, Βίλχελμ. Όταν φτάσει η ώρα, όταν θα αναστηλωθώ ξανά...

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Σ' ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Όχι, όχι, σε παρακαλώ, σε παρακαλώ, μη σηκώνεσαι. Όταν φτάσει η ώρα να αναστηλωθώ, όταν καταλάβουν πως είμαι αναντικατάστατος, όταν θα 'ρθουν αυτοί σε μένα, εδώ, σε αυτό το δωμάτιο, και θα με προσκυνούν για να πάρω στα χέρια μου την τράπεζα πάλι, την καινούργια τράπεζα που την έβαλαν μπροστά αλλά δεν έχουν ιδέα πώς θα την κουμαντάρουν... Εγώ θα είμαι στητός εδώ και θα τους υποδεχτώ. Κι η χώρα ολόκληρη θα μάθει και θα σχολιάσει τους όρους που θα επιβάλω. Που θα επιβάλει ο Γιάννης Γαβριήλ Μπόρκμαν! Και τότε, ο άλλος... Αυτός ο... Αμφιβάλλεις ε; Δεν πιστεύεις πως θα 'ρθουν; Πως έχουने χρέος, χρέος, έχουने χρέος να με καλέσουν μια μέρα; Δεν το πιστεύεις αυτό;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Εγώ; Να μη σώσω Γιάννη Γαβριήλ, το πιστεύω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Εγώ ούτε το συζητώ. Ξέρω πως θα ρθουν. Είμαι βέβαιος. Απόλυτα βέβαιος. Γι' αυτό στέκω. Αλλιώς θα είχα τινάζει τα μυαλά μου στον αέρα από καιρό.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Χριστός και Παναγία!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Θα έρθουν όμως. Θα έρθουν. Εδώ θα έρθουν, θα το δεις. Τους περιμένω μέρα τη μέρα, ώρα την ώρα. Και το ξέρεις εσύ. Είμαι έτοιμος να τους δεχτώ.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Ναι, ναι, μόνο ας έρθουν πια, να μην αργούν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Ναι, Βίλχελμ... Ναι, ο καιρός φεύγει, τα χρόνια περνάνε, η ζωή... Α, όχι, όχι, όχι! Αυτό τρέμω και να το συλλογιστώ. Όχι. Ξέρεις πώς βλέπω τον εαυτό μου καμιά φορά;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Όχι, πως;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Σαν Ναπολέον, που έμεινε ανάπηρος από ένα βόλι στην πρώτη του κιάλας μάχη.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Αχ, σε καταλαβαίνω. Το 'χω νιώσει κι εγώ αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Ε, σε μειωμένες αναλογίες εσύ βέβαια, σε μικρογραφία.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Όσο ταπεινό κι αν είναι το έργο μου, είναι όλη μου η ζωή, Γιάννη Γαβριήλ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Δεν έχω αντίρρηση. Αλλά όταν σκεφτείς εμένα, που παραλίγο και θα είχα κάνει έναν τεράστιο πλούτο, που είχα βάλει μπροστά να κινήσω βουνά, μεταλλεία χιλιάδες, καταρράκτες, λατομεία, δρόμους για το εμπόριο, ατμόπλοια να ταξιδεύουν σ' όλο τον κόσμο... Το είχα στο χέρι, μπορούσα, ήμουν σε θέση να το κάνω μόνος μου.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Αν ήσουν! Εσύ όλα τα μπορείς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Και μουχλιάζω εδώ μέσα. Ρέβω σαν αητός λαβωμένος. Κι άλλοι με προσπερνούν και μου τα αρπάζουν όλα απ' τα χέρια μου, κομμάτι κομμάτι.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Ναι, ναι, όπως κι εμένα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Το 'παθε αυτό κανείς άλλος κανείς, ε; Οχτώ μέρες ήθελα για να καλύψω καταθέσεις, μετοχές, ομολογίες, ό,τι κεφάλαιο είχα αποσύρει δίχως έγκριση, κι όλα πάλι στη θέση τους θα 'μπαιναν! Τεράστιες εταιρείες έτοιμες να μπουν μπροστά, χωρίς να χάσει κανείς ούτε πεντάρα. Παρά τρίχα να το πετύχω. Λίγο ήθελα ακόμα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Ναι, ναι, λίγο ήθελες αλήθεια, ελάχιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μπήκε μπροστά μου η προδοσία. Με χτύπησε πισώπλατα πάνω στην κρίσιμη στιγμή. Το πλέον άτιμο κακούργημα που μπορεί να πράξει ο άνθρωπος ξέρεις ποιο είναι, Βίλχελμ;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Ποιο λες;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Δεν είναι ο φόνος, ούτε η κλοπή, η ψευδορκία. Όχι. Το πιο άτιμο κακούργημα είναι να πουλήσεις την εμπιστοσύνη του φίλου σου.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ναι, ναι, δεν λέω, μα...για στάσου μια στιγμή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Καλά, καλά, καλά, ξέρω, ξέρω, ξέρω τι θες να πεις. Αλλά έχεις λάθος. Οι πελάτες θα παίρναν πίσω τα λεφτά τους. Δεν ήταν κατάχρηση αυτό. Όχι. Το να εκμεταλλευτείς όμως τα γράμματα του φίλου σου είναι έγκλημα. Να βγάλεις τα μυστικά που σου εμπιστεύτηκε στις εφημερίδες, τα μυστικά που μόνο σε σένα τα είχε πει, κρυφά... Άνθρωπος που ξεπέφτει ως αυτού είναι μολεμένος με φαρμάκι ως τη μικρότερή του φλέβα. Έχει την ηθική του φαύλου. Τέτοιος φίλος έλαχε σε μένα. Με πάτησε και με έλιωσε.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ναι, ναι, σαν να καταλαβαίνω τώρα για ποιον τα λες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Και ήμουν απόλυτα ανοιχτός μαζί του. Ήξερε κάθε λεπτομέρεια σε κάθε μου συναλλαγή. Και όταν έφτασε η κατάλληλη στιγμή γύρισε κατά πάνω μου τα όπλα που εγώ του είχα βάλει στα χέρια.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Εγώ λουπόν ποτέ μου δεν μπορούσα να καταλάβω τον λόγο. Βέβαια... πολλά ακούστηκαν τότε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ακούστηκαν; Να μου τα πεις. Εγώ δεν ξέρω τίποτα. Αμέσως τότε, βλέπεις, με περίμενε η απομόνωση. Τι ακούστηκαν, Βίλχελμ;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ε, να, τότε λέει εσύ πήγαινες για υπουργός.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Ναι, μου είχαν κάνει κρούση. Αρνήθηκα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Αρνήθηκες; Ε τότε λουπόν δεν του έκλεισες τον δρόμο εσύ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Όχι, όχι, όχι. Δεν με πρόδωσε γι αυτό, όχι, όχι.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Ε τώρα πια, ούτε που το καταλαβαίνω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Εσένα θα σου το φανερώσω.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ναι, ναι. Τι; Τι ήταν; Ακούω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Ήταν μια γυναίκα στη μέση.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Γυναίκα; Γιάννη Γαβριήλ!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Α, φτάνει, φτάνει, φτάνει! Μη σκαλίζουμε παραπάνω από τα περασμένα. Στο τέλος τέλος ούτε κι αυτός το πήρε το υπουργείο.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Ανέβηκε όμως ψηλότερα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Κι εγώ γκρεμίστηκα στο χάος.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Τραγωδία είναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Άγρια σαν τη δική σου, σχεδόν, όταν το σκεφτείς.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Και πιο πολύ ακόμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Αν το κοιτάξεις όμως απ' αλλού, είναι και κωμωδία.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Κωμωδία; Τέτοιο πράγμα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Πάει να γίνει τώρα. Κοίτα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Λέγε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν την είδες τη Φρίντα ε;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Την ώρα που εμείς καθόμαστε εδώ, η κόρη σου είναι στο σπίτι αυτουνού του κακούργου που με πρόδωσε.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Τι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Τους παίζει πιάνο και χορεύουν.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Α! Εγώ, εγώ δεν ήξερα τίποτα, δεν είχα ιδέα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Στο λέω εγώ. Στο λέω εγώ. Εμάζεψε τις μουσικές της και με παράτησε. Πήγε σε σπουδαιότερο σπίτι, στη βίλα του.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Μα το καημένο το παιδί, που να ξέρει...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Και αν το βρεις, για ποιον παίζει. Για ποιον άλλον παίζει.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Ποιον;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Τον γιο μου!

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Τι; Τι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ναι, πώς σου φαίνεται, Βίλχελμ; Ο γιος μου καλεσμένος εκεί πέρα. Δίκιο δεν έχω να το λέω κωμωδία;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, το παιδί σου όμως, δεν θα ξέρει...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι δεν θα ξέρει;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Να, δεν μπορεί να ξέρει ότι ο... αυτός... αυτό το άτομο...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Γιατί δεν λες τ' όνομά του; Αντέχω να τ' ακούω τώρα πια.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Να, ο γιος σου δεν θα ξέρει την υπόθεση...την σχέση που....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Ξέρει, Φόλνταλ, τα ξέρει. Σου λέω, όλα τα ξέρει.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Ε, τότε λοιπόν πώς πήγε σ' εκείνο το σπίτι; Πώς το εξηγείς;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Ο γιος μου δεν τα βλέπει με τα μάτια τα δικά μου. Κι αν θες να ξέρεις, παίρνω όρκο πως δίνει δίκιο στον εχθρό μου. Πιστεύει κι αυτός πως ο Χίνκελ το καθήκον του έκανε. Το καθήκον του σαν δικηγόρος, όταν με πρόδωσε.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Μα, μα είναι δυνατόν; Ποιος του γύρισε τα μυαλά έτσι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Ποιος; Ποιες, να λες! Ξεχνάς ποιος τον ανάστησε; Η θεία του πρώτα, από επτά χρονών, και μετά η μητέρα του.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Εδώ νομίζω ότι τις αδικείς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Εγώ δεν αδικώ ποτέ κανέναν. Αυτές οι δύο τον έχουν γυρίσει εναντίον μου. Άκουσέ με.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μα αφού το λες εσύ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Γυναίκες, γυναίκες! Μας καταστρέφουν, ψευτίζουν τη ζωή μας, μας χαλούν το μέλλον μας, μας κλέβουν τη νίκη μέσα από τα χέρια μας.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Βέβαια, βέβαια. Αν και...όχι όλες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έτσι λες; Πες μου εσύ μια γυναίκα καλή. Ξέρεις;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Η αλήθεια είναι πως οι λίγες που γνώρισα δεν αξίζουν τίποτα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και που υπάρχουν άξιες γυναίκες, ποιο το κέρδος άμα δεν τις ξέρουμε;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Α, δεν έχεις δίκιο, Γιάννη Γαβριήλ. Α, μεγάλο το κέρδος! Χαρά κι ευλογία να ξέρεις ότι κάπου στον πλανήτη, μακριά μας αν θέλεις, η αληθινή γυναίκα υπάρχει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Α, ποιητικές φούσκες, αερολογίες!

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Τι; Την πιο ιερή πίστη μου τη λες ποιητικές φούσκες;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Ναι! Τι λέω; Από αυτές τις βλακείες δεν έκανες τίποτα στη ζωή σου. Αν γινόσουν άνθρωπος σωστός, θα μπορούσα να σε βοηθήσω να στηθείς, να προκόψεις.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Πότε; Πότε; Αφού δεν μπορείς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Μπορώ. Μπορώ μόλις ξανάρθω στα πράγματα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Μιλάς για πολύ μακρινό μέλλον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Δεν το πιστεύεις λοιπόν πως πλησίασε η ώρα μου; Πες το λοιπόν, απάντησε!

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Δεν ξέρω τι απάντηση θέλεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Τότε είσαι περιττός εδώ μέσα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Πώς; Περιττός;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Αφού δεν το πιστεύεις πως η μοίρα μου θα γυρίσει.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Μα πώς να το πιστέψω; Ενάντια στη λογική;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Παρακάτω.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Έπειτα, πρώτα πρώτα, χρειάζεται αναθεώρηση της δίκης, να σε αθώσουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Παρακάτω, παρακάτω!

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Εγώ πτυχία δεν έχω, αλλά με τα λίγα που έχω διαβάσει ξέρω...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πως αποκλείεται ε;.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Πως δεν υπάρχει προηγούμενο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Τα προηγούμενα είναι για τους ανθρώπους της σειράς. Δεν τα χρειάζομαι εγώ τα προηγούμενα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ο νόμος δεν κάνει διακρίσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Δεν είσαι ποιητής, Βίλχελμ.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Πώς; Το πιστεύεις αυτό; Ειλικρινά;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Εδώ που έρχεσαι τρως άδικα την ώρα μου, κι εγώ τη δική σου. Καλύτερα να μην ξανάρθεις.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Δηλαδή να...να μην ξανάρθω;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Δεν μου κάνεις. Δεν σε χρειάζομαι πια.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ναι, ναι το βλέπω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Έτσι, ψέματα μου λες τόσο καιρό.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ποτέ δεν είπα ψέματα εγώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τόσο καιρό δεν με φούσκωνες με ελπίδες και εμπιστοσύνη; Δεν ήταν ψέμα αυτό;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Όχι, όχι, δεν ήταν ψέμα. Όσο πίστευες κι εσύ στην αξία μου, όσον καιρό πίστευες εσύ σε μένα, πίστευα κι εγώ σε σένα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Δηλαδή καθένας μας κορόιδευε τον άλλο, τον άλλο και τον εαυτό του μαζί.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Γιατί σ' αυτό δεν στηρίζεται η φιλία, Γιάννη Γαβριήλ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Ναι, ναι, ναι. Στην απάτη. Φιλία, απάτη. Σωστά. Έχω πείρα κι από άλλοτε.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Δεν είμαι ποιητής. Και το πέταξες έτσι αυτό, σαν νυστέρι. Είχες την καρδιά να το κάνεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Τώρα δεν είμαι και ειδικός εγώ σ' αυτά τα πράγματα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Είσαι, είσαι πιο πολύ απ' όσο νομίζεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εγώ;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκινημένη ειλικρίνεια.]* Ναι, ναι, Γιάννη Γαβριήλ. Είχα κι εγώ τις αμφιβολίες μου, τότε, τότε. Άγριες αμφιβολίες, ότι πέταξα τη ζωή μου για ένα λάθος όνειρο, μια φαντασία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Όταν αμφιβάλλεις κι ο ίδιος για τον εαυτό σου, θα πει πως δεν στέκεις καλά στα πόδια σου.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Γι' αυτό έβρισκα καταφύγιο εδώ μέσα. Να ακουμπήσω σε άνθρωπο με πίστη. Τώρα όμως...τώρα έγινες ξένος για μένα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Και συ για μένα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με διστακτική καλοσύνη.]* Καληνύχτα Γιάννη Γαβριήλ.

[Ο ΦΟΛΝΤΑΛ βγαίνει προς τα αριστερά]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Βίλχελμ! Βίλχελμ! Βίλχελμ!

[Ο Φόλνταλ φεύγει]

[Ο ΜΠΟΡΚΜΑΝ αρχίζει να περπατάει με τα χέρια του πίσω στην πλάτη του. Έπειτα σταματάει στο τραπέζι δίπλα στον καναπέ και σβήνει τη λάμπα. Το δωμάτιο μισοσκοτεύσει. Μετά από μια σύντομη παύση, ακούγεται ένα χτύπημα στην πόρτα της ταπισερί]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ποιος; Ποιος; Περάστε! Μπρος. Η Έλλα είσαι; Η Έλλα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ήρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Ναι. Η Έλλα σου. Έτσι με δεν έλεγες κάποτε; Πολλά, πολλά χρόνια πριν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ναι... Η Έλλα είσαι, μάλιστα. Η Έλλα Ρέντχαϊμ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Με αναγνώρισες τώρα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Ναι, τώρα βέβαια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ο χρόνος μου φέρθηκε άγρια. Το φθινόπωρο έφτασε. Ε, Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Είσαι λίγο αλλαγμένη. Με την πρώτη ματιά δεν...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Πάνε οι μακριές μπούκλες γύρω στο λαιμό μου. Που σ' άρεσε να τις κατσάρωνεις με τα δάχτυλά σου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Αυτό είναι. Αυτό είναι. Χτενίζεσαι αλλιώςτικά.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με θλιβερό χαμόγελο]* Σωστά. Το χτένισμα, είναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Δεν... δεν το ήξερα πως ήρθες εδώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Μόλις έφτασα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Και γιατί τέτοιο ταξίδι, χειμώνα καιρό;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Θα σου πω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έχει καμιά σχέση με μένα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, και με σένα. Αν πρόκειται να ανοίξουμε το θέμα όμως, πρέπει να αρχίσω από πολύ παλιότερα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και θα είσαι κουρασμένη, ε;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Ναι, κουρασμένη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Δεν θα καθίσεις; Να, να εδώ, στον καναπέ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Ευχαριστώ. Και το 'θελα να σου πω. Δεν θα πω πόσο καιρό έχουμε να κοιταχτούμε κατά πρόσωπο εμείς οι δυο. Από τη συνάντηση εκείνη τότε, ως την αποψινή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Πολύς, πολύς καιρός μάς χωρίζει από τα παλιά. Φρίκη και φρίκη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Μια ολόκληρη ζωή. Μια χαλασμένη ζωή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Χαλασμένη;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Δυο ζωές χαμένες. Η δική σου και η δική μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Τη ζωή τη δική μου, δεν τη θεωρώ χαμένη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και τη δική μου ζωή;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Δικό σου το φταίξιμο, Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Μπορείς και μιλάς έτσι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Στο χέρι σου ήταν να κάνεις τη ζωή σου και χωρίς εμένα,

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Νομίζεις;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Αν το ήθελες.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Σωστά. Με περίμενε ένας άλλος με ανοιχτές αγκάλες, πότε να του πω το ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Ναι. Και εσύ τον έδιωξες.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, τον έδιωξα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Τον έδιωχνες μια, δυο, τρεις φορές, χρόνια ολόκληρα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, ναι, ναι, Η ευτυχία μου. Την κλώτσησα ε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Εύκολο ήταν να περάσεις καλή ζωή μαζί του για να σωθώ κι εγώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Εσύ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Ναι, να με σώσεις εσύ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Τι λες;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εκείνος πίστευε πως για χάρη μου τον έδιωχνες, και έτσι μ' εκδικήθηκε. Το μπορούσε. Κρατούσε τα εμπιστευτικά γράμματα που του είχα γράψει. Τα αξιοποίησε και με αφάνισε. Προσωρινά τουλάχιστον. Τελικά όπως βλέπεις, όλα έγιναν εξαιτίας σου. Μη μου πεις πως δεν το 'ξερες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Όχι, δεν το 'ξερα. Αλλά το βλέπω τώρα, Μπόρκμαν. Και το συμπέρασμα; Πως εγώ χρωστάω σε σένα ε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Όπως το πάρεις. Ξέρω πολύ καλά σε πόσα και σε τι σου είμαι χρεώστης. Στον πλειστηριασμό φρόντισες να κατακυρωθεί σε σένα το σπίτι, το κτήμα. Μετά μου το παραχώρησες να μένω εγώ και η αδερφή σου. Πήρες απάνω σου τον Έρχαρτ και κοίταξες να μην του λείψει τίποτα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Ε, όσο καιρό είχα την άδεια.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Από την αδερφή σου. Εγώ δεν ανακατεύομαι σε οικογενειακά προβλήματα. Έλεγα λοιπόν... Α, ναι, ναι. Ξέρω τι θυσίες έκανες για μένα και για την αδερφή σου. Είχες όμως και τα μέσα. Και πρέπει να θυμάσαι πως εγώ πάσχισα να τα έχεις αυτά τα μέσα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Κάνεις μεγάλο λάθος, Μπόρκμαν. Από τη μεγάλη μου αγάπη για τον Έρχαρτ και για σένα...έκανα ό,τι έκανα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Παρακαλώ, παρακαλώ. Όχι ρομαντισμοί στο θέμα τούτο. Ήθελα να σου τονίσω μόνο πως, για όσα έκανες, εγώ σου πρόσφερα τα μέσα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Τα μέσα. Τα μέσα...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Μάλιστα, μάλιστα. Τα μέσα. Τα μέσα. Την παραμονή της μεγάλης μου, της τελικής μάχης, και σε ώρες που δεν είχα την πολυτέλεια να λυπηθώ ούτε οικογένεια ούτε φίλους, που έπρεπε να βάλω χέρι - και το έκανα - στα εκατομμύρια που μου είχαν εμπιστευτεί, τα δικά σου μόνο χρήματα δεν επείραξα. Παρότι θα μπορούσα να τα πάρω και να τα διαθέσω μαζί με όλα τα άλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Ναι. Αλήθεια είναι, Μπόρκμαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Ναι, είναι μάλιστα. Και μετά, όταν εμένα με απομόνωσαν, η περιουσία η δική σου βρέθηκε απείραχτη στο θησαυροφυλάκιο της τράπεζας.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Αυτό ακόμα δεν τό'χω καταλάβει. Γιατί άφησες τη δικιά μου περιουσία;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Γιατί, πες μου;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Εσύ γιατί λες; Για να έχω αποκούμπι αν πάνε στραβά τα πράγματα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Όχι. Ξέρω πως δεν το σκέφτηκες αυτό, τότε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Φυσικά. Ήμουν απόλυτα σίγουρος για την επιτυχία.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Τότε γιατί;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Πού να θυμάται κανείς τώρα; Είκοσι χρόνων ιστορίες. Ένα θυμάμαι: τότε που ετοιμάζα τα σχέδιά μου σε μοναξιά και σιωπή, με τα οράματά μου για τις πελώριες επιχειρήσεις που θα έβαζα μπροστά, ένιωθα σαν άνθρωπος που ετοιμάζεται να περπατήσει στον αέρα. Και τις νύχτες που αγρυπνούσα, σαν να φούσκωνα ένα μεγάλο αερόστατο για να πετάξω πάνω από άγνωστη και επίφοβη θάλασσα,

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Εσύ, που είχες τη νίκη σίγουρη;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Έτσι είναι οι άντρες, Έλλα. Αμφιβάλλουν και πιστεύουν μαζί, την ίδια στιγμή. Φαίνεται πως γι' αυτό δεν θέλησα να πάρω τα δικά σου τα υπάρχοντα μαζί μου σ' αυτό το αερόστατο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Γιατί; Θέλω να μου πεις γιατί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Δεν ρισκάρεις ό,τι πιο ακριβό έχεις σε ένα τέτοιο ταξίδι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Μα ρισκάρισες ό,τι πιο ακριβό είχες. Την καριέρα σου, τη ζωή σου όλη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Η ζωή δεν είναι πάντα το πιο ακριβό που έχει κανείς.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Έτσι, έτσι αισθανόσουν τότε για μένα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Θαρρώ ναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ήμουν το πιο ακριβό που είχες;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Ναι, απ' ό,τι θυμάμαι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και ας είχαν περάσει τόσα χρόνια από τότε που με πρόδωσες και παντρεύτηκες άλλη;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Γιατί λες σε πρόδωσα; Αφού ξέρεις πως είχα πιο σοβαρούς λόγους, άλλους λόγους, αν θες, που με ανάγκασαν. Χωρίς τη δική του βοήθεια, είχα τα χέρια μου δεμένα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Έστω, με πρόδωσες για λόγους πιο σοβαρούς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Χωρίς τη δική του βοήθεια, δεν μπορούσα να κάνω τίποτα. Και το τίμημα που ζήτησε για να με βοηθήσει ήσουν εσύ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Και εσύ το πλήρωσες το τίμημα αμέσως! Χωρίς παζάρια!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Δεν είχα περιθώρια, Έλλα. Έπρεπε να νικήσω ή να γκρεμιστώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Επιμένεις να λες ακόμα πως ήμουνά ό,τι πιο ακριβό είχες τότε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Και τότε και μετά. Χρόνια μετά.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Και όμως με έκανες εμπόρευμα. Το δικαίωμα που είχες εσύ στην αγάπη μου το πούλησες σε άλλον. Πούλησες την αγάπη μου για τη θέση του τραπεζίτη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Ήταν απόλυτη ανάγκη, Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Κακούργε!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Μου την έχουν ξαναπεί αυτή τη λέξη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Όχι. Δεν μιλάω για εγκλήματα κοινά, για μετοχές, ομολογίες, χρεόγραφα και άλλα. Αυτά δεν με φοβίζουν. Αν είχα την τύχη να σταθώ δίπλα σου όταν όλοι ρίχτηκαν να σε σπαράξουν, όταν όλα σωριάζονταν ολόγυρά σου...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Αλήθεια; Έλλα, τι θα' κανες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Θα άντεχα με καμάρι την ντροπή, την απομόνωση, όλα. Θα σε βοηθούσα να τα βαστάξουμε μαζί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Θα το έκανες αυτό; Θα είχες τη δύναμη;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Και μπορούσα και ήθελα. Γιατί δεν είχα μάθει το φρικτό κακούργημά σου τότε. Το μεγάλο κρίμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ποιο κρίμα λες;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Το κρίμα που δεν έχει άφεση. Καμιά συγχώρεση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Είσαι μανιακή, Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Είσαι φονιάς! Έκανες το πιο βαρύ αμάρτημα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Έχεις χάσει τα λογικά σου, Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Σκότωσες την αγάπη μέσα μου. Τη δύναμη να αγαπάω και ν' αγαπιέμαι. Μ' έκανες ανάπηρη. Το ευαγγέλιο μιλάει για να μια μυστηριακή αμαρτία που δεν έχει άφεση. Πότε μου δεν είχα ως τα τώρα νιώσει ποια ήταν αυτή η αμαρτία. Το καταλαβαίνω τώρα. Ξέρεις ποια είναι; Να σκοτώσεις μέσα στον άλλον την αγάπη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Αυτό λες με βαραίνει;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Ναι, αυτό. Αυτό. Λίγο είναι; Ως απόψε δεν είχα καταλάβει τι είχες κάνει. Μ' άφησες, πήρες την Γκούνχιλτ. Είπα ελαφρομυαλιά και μικρόψυχη πονηριά δική της. Και νομίζω σε περιφρόνησα και λίγο. Τώρα όμως, βλέπω καθαρά. Πρόδωσες τη γυναίκα που αγαπήσες. Εμένα. Ό,τι πιο ακριβό είχες το παραχώρησες με αντάλλαγμα. Σε βαραίνει διπλός φόνος. Σκότωσες και τη δική μου ψυχή και τη δική σου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Πάντα ήσουν παράφορη, Έλλα. Αχαλίνωτη. Επόμενο είναι να τα βλέπεις έτσι. Γυναίκα είσαι. Δεν ξέρεις, αλλά ούτε και δέχεσαι άλλη γνώμη όξω από τη δική σου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Μάλιστα, δεν δέχομαι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Μόνο τα αισθήματά σου. Μόνο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, μάλιστα, μόνο αυτά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Ξεχνάς πως είμαι άντρας. Σαν γυναίκα ήσουνά ό,τι πιο ακριβό είχα. Σε μεγάλη ανάγκη όμως, όποια γυναίκα μπορείς να την αλλάξεις με μια άλλη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Αυτό από πού το έμαθες; Από τον γάμο σου;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Όχι, όχι. Αυτό δεν με επηρέασε. Μου έδινε κουράγιο η αποστολή μου. Είχα έργο μπροστά μου: να εξουσιάσω κάθε πηγή ενέργειας που έχει ο τόπος, όλο τον πλούτο που κρύβεται στη γη, στα βουνά, στα δάση, στις θάλασσες. Τα ήθελα δικά μου, για να δημιουργήσω έναν παραγωγικό κόσμο και να καλυτερέψω έτσι τη μοίρα της χώρας μας. Αυτό κυνηγούσα. Ήξερα πως φτάνει να ξεκινήσω. Και ήταν στο χέρι ενός ανθρώπου που ήθελε και μπορούσε να μου αφήσει την τράπεζα στα χέρια μου, με τον όρο...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, τον όρο να θυσιάσεις τη γυναίκα που αγαπούσες και που σε αγαπούσε απόλυτα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ήξερα με τι άγριο πάθος σε ήθελε. Ήξερα πως μονάχα μ' αυτόν τον όρο...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ειλικρινή ανησυχία.]* Και έκλεισες τη συμφωνία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Ναι, έκλεισα συμφωνία. Μάλιστα. Είχα πάθος για εξουσία και δύναμη. Έκλεισα συμφωνία, μάλιστα. Ήταν ο μόνος δρόμος. Κι αυτός με βοήθησε ως τα μισά του δρόμου. Με στήριζε κι ανέβαινα και πλησίαζα τον σκοπό μου. Ολοένα και πιο κοντά, χρόνο με τον χρόνο, όλο και πιο ψηλά.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Και μένα με είχες ξεγράψει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Και τότε μου δίνει μια και με βουλιάζει στο χάος. Από σένα. Για σένα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Μπόρκμαν, δεν βρίσκεις πως πάνω από τον δεσμό μας, βάραινε πάντα μια κατάρα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κατάρα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δεν νομίζεις κι εσύ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ναι, ναι. Γιατί όμως; Γιατί; Έλλα, δεν ξέρω πια ποιος έχει δίκιο, εσύ ή εγώ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Μα εσύ έφταιξες! Εσκοτώσες την ευτυχία μέσα μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Μην το ξεστομίσεις πια αυτό, Έλλα!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Τη χαρά...τη χαρά της γυναίκας. Από την ώρα που ξέπεσες μέσα μου, η ζωή μου πέτρωσε. Και με τα χρόνια, όλο και πιο δύσκολο μου ήταν να αγαπήσω πλάσμα ζωντανό. Άνθρωπο, ζώο, φυτό. Και στο τέλος πέτρωσα. Έχασα, ξέχασα την αγάπη, για όλα. , Έξω από ένα παιδί: τον Έρχαρτ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τον Έρχαρτ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Τον γιο σου, Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τόσο είσαι δεμένη μαζί του;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Γιατί λες τον κρατούσα κοντά μου όσο περισσότερο μπορούσα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Νόμιζα από καλοσύνη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Καλοσύνη; Ποτέ μου δεν ένιωσα καλοσύνη. Από τότε που με πρόδωσες. Νέα δεν ήμουν έτσι. Εσύ με κατάντησες ανάπηρη και στείρα, σαν την έρημο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Με τον Έρχαρτ όμως;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, ήταν εξαίρεση. Για ό,τι άλλο ζωντανό πλάσμα δεν νιώθω τίποτα. Από σένα δεν έγινα μητέρα. Μου στέρησες τη χαρά της μάνας, τα δάκρυα, τις λύπες της, όλα. Και αυτό είναι το πιο ακριβό που έχασα. Νομίζω. Που ξέρει κανείς;

Μπορεί τα μητρικά δάκρυα να μου ταιριάζουν τελικά. Όμως δεν παραδεχόμουν πως νικήθηκα κι έτσι πήρα μαζί μου τον Έρχαρτ και τον κέρδισα. Είχα μαζί μου την άδολη καρδιά ενός μικρού παιδιού. Ως που...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ως πού;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ως που...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Ως που η μητέρα του, αυτή που τον γέννησε δηλαδή, μου τον ξαναπήρε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Θα γινόταν αυτό μια μέρα έτσι κι αλλιώς. Έπρεπε να έρθει στην πόλη για τις σπουδές του.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ξέρω, ξέρω, ξέρω. Όμως, όμως δεν αντέχω την ερημιά, Μπόρκμαν. Τη νέκρα. Δεν αντέχω να χάσω την αγάπη του παιδιού σου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Δεν νομίζω πως την έχασες, Έλλα. Να σου κλέψουν την αγάπη κάποιου εδώ... στο κάτω πάτωμα; Δεν έχουν τα εφόδια. Άκουσε και μένα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Τον έχασα τον Έρχαρτ. Τον ξαναπήρε αυτή. Αυτή ...και μια άλλη. Το βλέπω στα γράμματά του, όταν μου γράφει, πολύ ωραία τώρα πια.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και εσύ ήρθες να τον ξαναπάρεις;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Αν γινόταν...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Γίνεται, αν αυτό θέλεις, έχεις...έχεις τα πιο πολλά δικαιώματα στο παιδί.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Δικαιώματα; Τι να τα κάνω τα δικαιώματα; Αν δεν το θέλει μόνος του; Τότε δεν έχω κανένα δικαίωμα. Και εγώ τον θέλω δικό μου. Δικό μου, μόνο δικό μου. Θέλω εμένα μόνο να αγαπάει το παιδί μου. Μόνο εμένα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ξεχνάς πως ο Έρχαρτ είναι πια εικοσάρης. Μην έχεις την απαίτηση να αγαπάει μόνο εσένα το παιδί σου, όπως το λες έτσι, για πάντα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Για πάντα, δεν θα χρειαστεί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί, δεν θα χρειαστεί;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Το ξέρεις, δεν είμαι καλά, χρόνια τώρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Όχι, δηλαδή...δεν άκουσα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ε, ο Έρχαρτ δεν σου είπε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Η αλήθεια είναι...εεε... δεν καλοθυμάμαι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δεν μιλάει για μένα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Φυσικά, φυσικά, μιλάει. Εγώ βέβαια τον βλέπω σπάνια. Πολύ σπάνια. Όταν έρθει κάτω, δεν έρχεται κι απάνω. Δεν τον αφήνουν.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Είσαι απόλυτα σίγουρος, Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Είμαι δυστυχώς είμαι.

[Αρχίζει ο Μπόρκμαν και περπατάει στο δωμάτιο]

Έτσι λοιπόν, άρρωστη ε.;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Ναι, και το φθινόπωρο χειροτέρεψα. Κι έτσι ήρθα να κοιταχτώ σε ειδικό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πότε θα πας;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Πήγα σήμερα το πρωί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι σου είπαν;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ευλικρινή ανησυχία.]* Τι να πουν; Αυτό που φοβόμουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δηλαδή;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ευλικρινή ανησυχία.]* Δεν θα γίνω καλά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έλα τώρα, έλα τώρα.. Πιστεύεις τέτοια πράγματα εσύ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Η αρρώστια μου δεν παίρνει γιατρεία. Θα ακολουθήσει την πορεία της. Φάρμακο δεν υπάρχει. Κανένα ηρεμιστικό ίσως μόνο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Καλά, καλά. Άσ' τους να λένε. Θα κρατήσεις έτσι χρόνια και χρόνια, άκου που σου λέω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Ως την άνοιξη μου δίνουν διορία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Μα εσύ... τέτοια αρρώστια; Με τέτοια κανονική ζωή, σε ωραίο κλίμα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ευλικρινή ανησυχία.]* Οι γιατροί λένε πως φαίνεται κάποτε πέρασα έναν μεγάλο ψυχικό κλονισμό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Ψυχικό κλονισμό; Κατάλαβα. Σε μένα πας να τα ρίξεις πάλι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Όχι, όχι, όχι. Είναι αργά πια για ευθύνες. Πρέπει να ξαναπάρω το παιδί μου προτού φύγω. Δεν αντέχω τη σκέψη πως θα αφήσω τη ζωή, το φως, τον ήλιο, και κανείς πίσω μου δεν θα με θυμάται με λίγη στοργή, όπως ο γιος τη μάνα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Θα τον πάρεις, Έλλα, αν τον καταφέρεις.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Εσύ δέχεσαι; Εγκρίνεις;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Ναι, ναι. Δεν έχω καμιά αντίρρηση. Δεν κάνω καμία μεγάλη θυσία. Έτσι κι αλλιώς, δικός μου δεν είναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Σ' ευχαριστώ. Σ' ευχαριστώ, Μπόρκμαν. Για μένα θυσία είναι. Μόνο... έχω και κάτι ακόμα να σε παρακαλέσω, που εμένα με καίει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Να το ακούσω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Εσύ θα τα πεις αυτά τα παιδιαρίσματα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Α, καλά, καλά. Λέγε λοιπόν, λέγε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Όταν θα λείψω από τον κόσμο, αφήνω μια γερή περιουσία. Και τα αφήνω στον Έρχαρτ όλα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Σωστά. Δεν έχεις πιο κοντινό συγγενή από την οικογένειά σας. Είσαι η τελευταία.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Ναι, ναι. Και όταν πεθάνω, σβήνει και το όνομά μας. Είναι παγερό. Χάνομαι εγώ, χάνεται το όνομά μου, σαν να μην πέρασα καθόλου από τη γη. Και δεν θέλω να το πάθω αυτό. Άσε τον Έρχαρτ να κληρονομήσει και το όνομά μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Θες να απαλλάξεις τον γιο μου από το όνομα του πατέρα του; Αυτό ζητάς;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ίσα ίσα. Αν είχα το όνομά σου εγώ, θα το υπεράσπιζα με καμάρι. Όμως μια μάνα που την περιμένει τάφος, ένα όνομα μονάχα τη δένει με τη ζωή. Δεν το καταλαβαίνεις εσύ, Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Και πολύ μάλιστα, Έλλα. Ας είναι. Θα έχω το θάρρος να μείνω εγώ ο τελευταίος Μπόρκμαν.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Σε ευχαριστώ. Σε ευχαριστώ, Μπόρκμαν. Να 'σαι καλά. Τώρα μου τα ξεπληρώνεις όλα. Όταν θα 'χω φύγει, αφήνω πίσω μου τον Έρχαρτ Ρέντχαϊμ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Όχι! Ο Έρχαρτ δεν αλλάζει όνομα!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γκούνχλντ! Με ποια άδεια μπαίνεις εδώ μέσα;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Δεν χρειάζομαι άδεια εγώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι θέλεις εδώ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Να παλέψω για σένα. Να σε προφυλάξω από την κακία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αργά, με εσωτερική ένταση.]* Οι πιο άγριες κακίες είναι μέσα σου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Μπορεί, όμως σε ειδοποιώ: το παιδί θα κρατήσει το όνομα του πατέρα του. Και θα το κρατήσει ψηλά και θα του ξαναδώσει τιμή

και υπόληψη. Και μητέρα του είμαι εγώ μόνο! Και η αγάπη του παιδιού μου δική μου. Κανενός άλλου!

[Η κυρία Μπόρκμαν βγαίνει από το δωμάτιο]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μπόρκμαν, Μπόρκμαν, ο Έρχαρτ θα χαθεί σε τέτοια διαμάχη. Πρέπει να έρθετε σε μια συνεννόηση. Πάμε κάτω αμέσως... τώρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Να πάμε; Δηλαδή να κατέβω κι εγώ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Και οι δυο μας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Δεν λυγίζει αυτή. Είναι σκληρή. Σκληρή σαν το σίδερο. Το σίδερο που ονειρεύτηκα να βγάλω από τη γη και δεν μπόρεσα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Τότε, δοκίμασε τώρα.

ΠΡΑΞΗ ΤΡΙΤΗ

[Το καθιστικό της κυρίας Μπόρκμαν. Η λάμπα εξακολουθεί να καίει πάνω στο τραπέζι· το δωμάτιο του κήπου είναι σκοτεινό. Η Γκούνχιλντ μπαίνει ταραγμένη, κοιτάζει έξω από το παράθυρο και χτυπά επίμονα το κουδούνι. Η υπηρέτρια εμφανίζεται νυσταγμένη. Η κυρία Μπόρκμαν τη στέλνει να φέρει αμέσως τον Έρχαρτ. Την ώρα που εκείνη ετοιμάζεται να φύγει, παρουσιάζονται στην πόρτα η Έλλα και ο Μπόρκμαν. Η Γκούνχιλντ οπισθοχωρεί έκπληκτη]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πάλι χιονίζει. Μαλένα, Μαλένα! Που ήσουν Μαλένα, φώναξα δυο φορές, δεν άκουσες;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με προσεκτική επισημότητα.]* Άκουσα, άκουσα κυρία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και γιατί δεν ερχόσουν;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με υπηρεσιακή ευγένεια.]* Ε, είπα πρώτα να ρίξω κανένα ρούχο πάνω μου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Καλά ντύσου και τρέχα να φέρεις εδώ τον γιο μου αμέσως.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: Τι; Να φέρω εδώ τον κύριο Έρχαρτ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Ναι, πες του είναι ανάγκη να του μιλήσω.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Διακριτικά.]* Μάλιστα, θα πω του επιστάτη να ξυπνήσει τον αμαξά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με προσεκτική επισημότητα.]* Για να ζέψει το έκληθρο. Χιονίζει έξω του καλού καιρού.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Μα δεν χρειάζεται, δυο βήματα είναι.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: Μα τι λέτε τώρα, δυο βήματα είναι;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν ξέρεις το σπίτι του κυρίου Χίνκελ;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: Α, εκεί βρίσκεται απόψε ο κύριος Έρχαρτ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί, που αλλού να βρίσκεται;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Διακριτικά.]* Ε, εκεί που πάει πάντα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Που δηλαδή;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με προσεκτική επισημότητα.]* Στης κυρίας Γουίλτον. Τώρα κυρία είναι, δεσποινίς δεν ξέρω, έτσι μια φορά τη λένε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Στης κυρίας Γουίλτον; Μα δεν πηγαίνει εκεί τακτικά ο γιος μου.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με υπηρεσιακή ευγένεια.]* Εκεί λένε ξημεροβραδιάζεται.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Κουτσομπολιά Μαλένα. Πήγαινε και πες του να' ρθει εδώ οπωσδήποτε.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Μάλιστα κυρία, να πάω. Α...Χριστός και Παναγία!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Τι είναι; Πες το γιο μου να' ρθει αμέσως.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Μάλιστα, μάλιστα κυρία. Τρέχω!

[Η υπηρέτρια φεύγει. Η Έλλα και ο Μπόρκμαν μπαίνουν στο δωμάτιο. Μια μικρή σιωπή]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έλλα, τι θέλει εδώ σπίτι μου;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Θέλει να κάνετε μια προσπάθεια, να συνεννοηθείτε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Δεν το ήθελε πρώτα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Το θέλει τώρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Τελευταία φορά που κοιταχτήκαμε στα μάτια ήταν στο δικαστήριο, όταν με είχαν καλέσει να δώσω εξηγήσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Απόψε θέλω εγώ να δώσω εξηγήσεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εσύ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Όχι γιατί... και πώς χάλασα τη ζωή μου. Αυτά όλος ο κόσμος τα ξέρει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Σωστά. Όλος ο κόσμος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Δεν ξέρουν όμως τον λόγο. Πως έπρεπε να πράξω έτσι, επειδή είμαι αυτός που είμαι. Δεν μπορούσα να μη σφάλω, επειδή είμαι ο Μπόρκμαν και όχι κανένας άλλος. Να, αυτό θέλω να εξηγήσω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Μάταια. Δεν θα σου δώσουν απαλλαγή επειδή έχεις αυτόν τον χαρακτήρα, αυτές τις προθέσεις. Δεν αρκεί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Αρκεί για μένα. Για να πάρω απαλλαγή εγώ, στη συνείδησή μου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Δεν σταματάς, σε παρακαλώ. Η σκοτεινή πλευρά της ζωής σου φτάνει όσο βασάνισε το μυαλό μου ως τώρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Αυτή η πλευρά βασάνισε χειρότερα εμένα. Πέντε ατέλειωτα χρόνια στο κελί κι άλλα οχτώ, άλλα οχτώ χρόνια εδώ απάνω, στη σάλα. Έπιασα την υπόθεση από την αρχή. Ξανάκανα τη δίκημόνος μου, πολλές φορές, άπειρες φορές. Έγινα μηνυτής του εαυτού μου, συνήγορος του εαυτού μου, δικαστής του εαυτού μου. Ο πιο αμερόληπτος. Έχω το δικαίωμα να το λέω αυτό. Το πάτωμα έλιωσε από τα βήματά μου. Απάνω, κάτω, απάνω, κάτω, απάνω, κάτω. Χίλιες χιλιάδες φορές εξέτασα κάθε μου πράξη, από κάθε γωνιά της, από κάθε άποψη, ανελέητα και ψυχρά, σαν αντίδικος δικηγόρος. Και η τελική μου ετυμηγορία πάντα η ίδια: ένοχος είμαι απέναντι σ' έναν άνθρωπο και μόνο. Εμένα τον ίδιο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κι εμένα, δεν μου έφταιξες πουθενά; Στον γιο σου τίποτα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Όταν λέω εμένα, εννοώ και την οικογένειά μου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Και οι άλλοι; Τόσοι άλλοι; Ο κόσμος λέει πως τους κατάστρεψες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Είχα τη δύναμη στα χέρια μου. Και μέσα μου μια παντοδύναμη φωνή, ακατανίκητη, που με πρόσταζε. Απ' άκρη σ' άκρη στη χώρα, στα έγκατα της γης, θησαυροί σκλαβωμένοι με καλούσαν να τους λυτρώσω, να τους βγάλω στο φως. Άλλος κανείς δεν άκουγε το κάλεσμα. Εγώ μόνος.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Ναι, και μας σφράγισες με καμένο σίδηρο σαν κατάδικους. Το όνομά σου έγινε ατίμωση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Ποιος ξέρει αν και άλλοι δεν θα έκαναν το ίδιο, αν είχαν τη δύναμη στα χέρια τους;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Μόνο εσύ, κανείς άλλος δεν θα έκανε αυτά που έκανες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μπορεί, γιατί κανένας άλλος δεν έχει τη δική μου την αξία, ούτε τα δικά μου τα κίνητρα. Η πράξη τότε θα ήταν ολότελα διαφορετική. Θα ήταν κερδοσκοπική. Και δεν ήταν. Να... γιατί έχω κηρύξει τον εαυτό μου αθώο.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Με τι θάρρος, πώς το λες με τόση πεποίθηση, Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Μάλιστα, μάλιστα με τόση πεποίθηση. Τώρα όμως βάζω τον εαυτό μου αντιμέτωπος στην ύψιστη, στην πιο βαριά κατηγορία: απάνω πέρασα περπατώντας οχτώ χρόνια, οχτώ χρόνια ζωής που δεν θα ξανάρθουν. Τη μέρα που με έβγαλαν από τη φυλακή, αχ, θα έπρεπε να βγω έξω στον κόσμο, που είναι πιο σκληρός κι από σίδηρο και δεν ξέρει από όνειρα, στην πραγματικότητα. Έπρεπε ν' αρχίσω από χαμηλά και ν' ανέβω πάλι ψηλά, και ψηλότερα από πριν, στις κορφές, στο πείσμα όσων έγιναν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Πάλι θα ξανάρχιζες τα ίδια. Σε βεβαιώνω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Καινούργιο τίποτα δεν γίνεται. Μα κι ό,τι έχει γίνει, δεν ξαναγίνεται. Η ματιά μας είναι που δίνει μορφή στην πράξη. Και η ματιά η ξαναγεννημένη, δίνει νέα μορφή στην παλιά πράξη. Αλλά άφησε, άφησε, άφησε, δεν καταλαβαίνεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Όχι, δεν καταλαβαίνω εγώ, όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Σίγουρα όχι. Σίγουρα όχι, Κατάρα μου! Δεν βρέθηκε ένας άνθρωπος να με καταλάβει.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ποτέ, Μπόρκμαν;...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Ένας μόνο, ίσως εσύ, καιρό, καιρό πριν. Αλλά μετά δεν είχα βρει ποτέ κατανόηση.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Μη μου πεις πως είχες και συ ποτέ σου ανάγκη από βοήθεια;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, ναι, είχα, είχα. Όταν όλοι χύνονται σαν σφήκες απάνω μου και μου φωνάζουν πως έκλεισε κάθε δρόμος για μένα, τότε έρχονται στιγμές που πάω κι εγώ ο ίδιος να το πιστέψω. Όμως ευτυχώς τότε, η προσωπική μου κρίση ορθώνεται μέσα μου και με βγάζει αθώο. Η συνείδησή μου με δικαιώνει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί δεν ήρθες να ζητήσεις ποτέ από μένα κατανόηση;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Την κατανόηση δεν τη ζητάς. Σου τη δίνουν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εσύ δεν αγάπησες άλλον από τον εαυτό σου. Από κει δεν ξεκίνησαν όλα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Αγάπησα τη δύναμη. Τη δύναμη που μου δίνει τα μέσα να κάνω ευτυχισμένο τον συνάνθρωπό μου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Κάποτε, είχες τη δύναμη να κάνεις ευτυχισμένη εμένα. Το 'κανες;. Και του γιου σου τι του πρόσφερες; Έζησες τη ζωή σου έτσι, που να κάνεις ευτυχισμένο το παιδί σου;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Δεν τον ξέρω τον γιο μου. Φρόντισε η μητέρα του γι' αυτό.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Μόνο για ένα πράγμα φρόντισα εγώ, και μόνον εγώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Εσύ; Τι λουπόν; Πες μας.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Φρόντισα να αφήσεις καθαρό όνομα μετά...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Μετά; Μιλάς σαν να έχω πεθάνει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μα έχεις πεθάνει...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Όχι. Όχι, όχι ακόμα! Έφτασα στον θάνατο, μ' άγγιξε, μα τώρα είμαι όρθιος. Έχω ζωή ακόμα μπροστά μου. Θα το δεις και μόνη σου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Ζωή; Μην ονειρεύεσαι πως θα ζήσεις. Έπεσες. Δεν ξανασηκώνεσαι. Μη σαλεύεις από κει που κείτεσαι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Γκούλχιντ...Γκούλχιντ!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Και πάνω στην τάφο σου, θα στήσω εγώ μνημείο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ναι, ξέρω. Ανάθεμα...με πέτρες...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Όχι. Πέτρες και σίδερα, όχι. Για να μη μπορούν να χαράζουν απάνω τις βρισιές. Θα 'ναι κάτι σαν σύδενδρο. Ένας φράχτης δέντρα και φυλλωσιές ολόγυρα στη νεκρή σου ζωή. Η λησμονιά θα απλωθεί για πάντα και τίποτα πια δεν θα θυμίζει τον Γιάννη Γαβριήλ Μπόρκμαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και αυτό το έργο αγάπης θα το αναλάβεις εσύ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Εγώ; Όχι, πού τέτοια τύχη! Άλλος θα τ' αναλάβει, που τον ανάστησα γ' αυτό το έργο. Και θα είναι το έργο της ζωής του. Εκείνος θα ζήσει άσπιλος και ολόφωτος και θα αφανίσει από τη γη τη θύμηση της ζωής που ήτανε μαύρη πίσσα, σαν τα μεταλλεία σου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Για τον Έρχαρτ λες; Μίλα καθαρά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Ναι, τον Έρχαρτ, τον γιο μου, που πας να τον χαρίσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Θα είναι η εξαγορά για το πιο βαρύ μου αμάρτημα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Και το αμάρτημά σου απέναντι σε μένα; Άδικα τα σχεδιάσατε. Δεν θα σας ακούσει. Όταν τον χρειαστώ εγώ, σε μένα θα 'ρθει. Γιατί εμένα θέλει. Με εμένα θέλει να ζήσει. Από σας δεν θέλει κανέναν.

[Ακούγονται θήματα. Ο Έρχαρτ εμφανίζεται.]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Νάτος έρχεται. Έρχαρτ! Έρχαρτ!

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Για όνομα του Θεού! Τι συμβαίνει; Με ζητήσατε, μητέρα; Τι έγινε εδώ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Θέλω σε δω, Έρχαρτ, να σε κοιτάξω, να σε έχω κοντά μου για πάντα.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Για πάντα; Γιατί το λέτε αυτό;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Γιατί σε θέλω εδώ κοντά μου, να σε φυλάξω. Γιατί πάνε να σε χωρίσουν από μένα.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αμήχανη ειλικρίνεια.]* Α, ξέρετε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ξέρεις κι εσύ;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μα εγώ να μην ξέρω; Αφού...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Καταλαβαίνω, όλα συμφωνημένα. Πίσω από την πλάτη μου...Έρχαρτ! Έρχαρτ!

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μητέρα, τι ξέρετε;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Όλα, πως η θεία σου ήρθε εδώ για να σε πάρει από μένα.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πως; Η θεία Έλλα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ευλικρινή ανησυχία.]* Άκουσέ με πρώτα, Έρχαρτ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Θέλει να σε δώσω. Να γίνει γιος δικός της από δω και μπρος, γενικός κληρονόμος της. Με τον όρο να αφήσεις το όνομά σου και να πάρεις το δικό της.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Είναι αλήθεια, θεία;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Ναι, αλήθεια.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν ήξερα τίποτα εγώ. Γιατί με θέλεις πάλι κοντά σου;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Γιατί εδώ θα σε χάσω!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Επειδή τον κέρδισα εγώ ε; Μα αυτό δεν είναι το φυσικό;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Έρχαρτ, δεν έχω περιθώρια. Δεν αντέχω να σε χάσω. Πρέπει να μάθεις. Να μάθεις. Με περιμένει ερημιά και θάνατος.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Θάνατος!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Ναι, θάνατος. Θα 'ρθεις μαζί μου, να με βοηθήσεις να πεθάνω, να σταθείς κοντά μου, σαν δικό μου παιδί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και να λιποτακτήσεις από τη μητέρα σου και την αποστολή σου; Το θέλεις αυτό, Έρχαρτ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Έρχαρτ, δεν θα βγάλω τον χρόνο. Απάντησέ μου.

[Μια βαριά παύση.]

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Θεία Έλλα, στάθηκες απίστευτα καλή για μένα. Όπως μεγάλωσα εγώ δίπλα σου τόσο ξέγνοιαστος και χαρούμενος. Μακάρι κάθε παιδί...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Έρχαρτ! Έρχαρτ!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ω, να'σαι καλά που το θυμάσαι ακόμα.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Τώρα όμως δεν μπορώ να θυσιαστώ. Δεν γίνεται. Δεν μπορώ να γίνω παιδί σου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Το ήξερα, δεν έρχεται, δεν θα μου τον πάρεις, Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Ναι, ναι, το βλέπω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Είναι δικός μου. Πάει πια. Έρχαρτ αλήθεια δεν είναι; Εμείς οι δυο έχουμε πολύ δρόμο μαζί, οι δυο μας.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ζωηρή επιμονή.]* Μητέρα, μητέρα καλύτερα να μάθεις την αλήθεια.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι πράγμα;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Με συγχωρείς. Ο δρόμος που θα κάνουμε μαζί, τελειώνει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί το λες;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Μα, έλα τώρα, μητέρα. Νέος είμαι επιτέλους και εδώ μέσα είναι βαρύς ο αέρας. Πνίγομαι εδώ μέσα!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εδώ κοντά σε μένα;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βιασύνη που προδίδει ανυπομονησία.]* Ναι, εδώ, εδώ μέσα... πάω να σκάσω, σ' αυτή την κλεισούρα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Τότε έλα μαζί μου, Έρχαρτ...

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Αχ θεία Έλλα, ποια η διαφορά; Σπίτι σου είναι αλλιώτικα βέβαια, αλλά όχι, καλύτερα. Λεβάντα και κλεισούρα μυρίζει. Δεν αντέχω ξανά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Έρχαρτ, ξεχνάς ό,τι έχεις αφιερώσει τη ζωή σου...

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Γιατί δεν λες καλύτερα σε τι έχεις αφιερώσει εσύ τη ζωή μου; Εγώ δεν είχα θέληση. Δεν με άφησες να έχω. Πάντα τη δική σου βάζεις μπροστά. Αλλά δεν αντέχω πια. Είμαι νέος! Αυτό φαίνεται πως το 'χεις ξεχάσει, μητέρα. Δεν μπορώ να θυσιάσω τη ζωή μου για τα λάθη και τις αμαρτίες των άλλων, όποιος κι αν είναι αυτός ο άλλος.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ποιος σε άλλαξε, Έρχαρτ;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Γιατί; Μόνος σου, δηλαδή, δεν είμαι σε θέση...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Όχι, σε έχουν αποτραβήξει από τη μητέρα σου, και τη θετή σου ακόμα. Κάποια επιρροή...

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με διάθεση να αποφύγει τη σύγκρουση.]* Καμιά επιρροή, μητέρα. Η θέλησή μου και μόνο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Τότε... έφτασε η ώρα η δική μου.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δεν κατάλαβα, τι θέλετε;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Ούτε κι εγώ, για εξήγησέ μας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Σε ρωτώ, Έρχαρτ: έρχεσαι με τον πατέρα σου; Όχι για να ξεπληρώσεις τα λάθη τα δικά μου. Όχι. Κανείς, όσο τιμημένος κι αν είναι, δεν μπορεί να ξαναδώσει στον άλλο τη χαμένη του υπόληψη. Όλα τα άλλα είναι παραμύθια,

υστερικές ελπίδες και φαντασιώσεις που μεγάλωσαν στον μουχλιασμένο αγέρα εδώ μέσα. Γιατί και άγιος να γίνεις εσύ, για μένα δεν αλλάζει τίποτα.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ζωνηρή επιμονή.]* Σας καταλαβαίνω απόλυτα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Κι άλλο τόσο τίποτα δεν θα άλλαζε με τη μετάνοια και τη συντριβή τη δική μου. Τόσα χρόνια προσπάθησα να στηριχτώ σε ελπίδες και όνειρα, αλλά δεν μου κάνουν πια. Τώρα τα παρατάω τα όνειρα.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και τι σχεδιάζετε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Να ξαναστηλωθώ, ν' αρχίσω από χαμηλά και να παλέψω για την κορφή. Μόνο με το παρόν του και το μέλλον του εξαγοράζει ο άνθρωπος το παρελθόν του. Με τη δουλειά. Δουλειά χωρίς ανάσα, να με ανεβάσει στον στόχο που κυνηγάω από τα νιάτα μου. Στόχο πιο αψηλό κι απ' τη ζωή την ίδια. Έρχαρτ, θα μείνεις κοντά μου; Θα με ακολουθήσεις δημιουργικά σ' αυτή την καινούργια ζωή;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Μη, Έρχαρτ. Μη, Έρχαρτ, μη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ευλικρινή ανησυχία.]* Ναι, πήγαινε, Έρχαρτ. Βοήθησέ τον.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Το λες εσύ αυτό, η έρημη η ετοιμοθάνατη;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έρχαρτ, είσαι μαζί μου;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Πατέρα, δεν μπορώ πια. Δεν γίνεται.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τότε, τι θες να κάνεις;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με διάθεση να αποφύγει τη σύγκρουση.]* Να ζήσω πρώτα πρώτα. Μα γιατί όχι δηλαδή; Νέος είμαι κι εγώ. Να χαρώ τη ζωή μου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Δεν μπορείς να χαρίσεις λίγους μήνες μονάχα, να ξεπροβοδήσεις μια ζωή που φεύγει;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Δεν μπορώ θεία. Όσο και να το θέλω...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Ούτε για κάποιον σαν κι εμένα που σε λατρεύει;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Σε ό,τι έχω ιερό θεία. Δεν μπορώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και με τη μητέρα σου, τίποτα δεν σε δένει πια;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Θα σ' αγαπάω πάντα, μητέρα; Αλλά δεν γίνεται να ζήσω όλη μου τη ζωή μονάχα για σένα. Δεν είναι αυτά για μένα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Τότε έλα κοντά σε μένα, Έρχαρτ. Γιατί η ζωή θα πει δουλειά. Το ξέρεις. Έλα να βγούμε στη ζωή, στη δουλειά.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Το ξέρω. Αλλά δεν θέλω να δουλέψω τώρα. Είμαι νέος, το νιώθω ως ποτέ άλλοτε. Ο πόθος της ζωής με συνεπαίρνει. Δεν θέλω δουλειά. Να ζήσω θέλω, να ζήσω!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Να ζήσεις πώς, Έρχαρτ;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ευτυχισμένος, μητέρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Και που νομίζεις πως θα βρεις την ευτυχία;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αμήχανη ελκρινεία.]* Την έχω βρει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Έρχαρτ!

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Φάννυ, πέρασε μέσα!

[Η κυρία Φάννυ Γουίλτον εμφανίζεται στην πόρτα.]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Η κυρία Γουίλτον!

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: Μήπως, δεν είναι σωστό;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νεανική ανυπομονησία.]* Όχι, πέρνα. Τους τα είπα.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ξαφνική ανησυχία.]* Λοιπόν, τα ξέρετε. Καταλαβαίνω πως δημιουργώ μεγάλη αναταραχή στο σπίτι σας.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Καταστρέφεται ό,τι με στηρίζει στη ζωή. Όχι, αυτό είναι αφύσικο. Δεν το δέχομαι.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με άνεση και αποφασιστικότητα.]* Σας νιώθω, κυρία Μπόρκμαν. Φυσικό είναι να το βλέπετε έτσι.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Γιατί εσείς δεν το βρίσκετε αφύσικο;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με άνεση και αποφασιστικότητα.]* Παράλογο, αν θέλετε, ναι. Όμως έγινε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Έρχαρτ, δεν το έχει αποφασίσει ακόμα;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Είναι η μόνη μου ευτυχία, μητέρα. Μόνο αυτό σου λέω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Εσύ, εσύ παράσυρες το παιδί μου. Το ξεμυάλισες.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Ζωηρά, με παιχιδιάρικη έμφαση.]* Σας παρακαλώ!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Το αρνιέσαι;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ούτε παράσυρα ούτε ξεμυάλισα κανέναν. Ο Έρχαρτ έκανε την αρχή μόνος του. Και μετά...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη πικρία.]* Έκανες τα υπόλοιπα εσύ. Σε ξέρουμε, δα.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με άνεση και αποφασιστικότητα.]* Κυρία Μπόρκμαν, υπάρχουν στη ζωή ορισμένες δυνάμεις που εσείς φαίνεται δεν τις καλογνωρίζετε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Δηλαδή, αν επιτρέπετε;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Παιγνιωδώς.]* Όπως αυτό που οδηγεί δύο ανθρώπους να γίνουν ένα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Μα νομίζω πως είχατε γίνει ένα με κάποιον άλλον κύριο.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με άνεση και αποφασιστικότητα.]* Με άφησε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοφτά, σχεδόν άκαμπτα.]* Ζει, όμως λέτε.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με χαμογελαστή ειρωνεία.]* Για μένα είναι νεκρός.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νεανική ανυπομονησία.]* Ναι, μητέρα. Για τη Φάννυ αυτός δεν υπάρχει πια. Και μένα ούτε που με ενοχλεί το θέμα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Δηλαδή ήξερες για τον άλλον...

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Ναι μητέρα, όλα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και δεν σε ενοχλεί;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νεανική ανυπομονησία.]* Εγώ ένα μονάχα θα σου πω: θέλω να χαρώ τη ζωή μου. Είμαι νέος. Ένα χρέος έχω μονάχα: να ζήσω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Μα, είσαι παιδί ακόμα, Έρχαρτ.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ανάλαφρη αυτοπεποίθηση.]* Θέλω να ξέρετε, κυρία Μπόρκμαν, πως αυτά του τα είπα κι εγώ. Του εξήγησα για τη ζωή μου. Του θύμισα πως τον περνάω εφτά χρόνια.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Μα δεν με νοιάζουν αυτά, Φάννυ. Τα ήξερα.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ανάλαφρη αυτοπεποίθηση.]* Αλλά δεν μπορούσα να κάνω τίποτα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τίποτα ε; Τότε γιατί δεν τον έδιωξες; Γιατί δεν του έκλεισες την πόρτα όσο ήταν καιρός;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Γιατί δεν είχα τη δύναμη, κυρία Μπόρκμαν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μπα...Και ο λόγος;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ο Έρχαρτ μόνο, με έκανε να καταλάβω τι σημαίνει ευτυχία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ευτυχία! Πως;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Πρώτη φορά στη ζωή μου γνωρίζω την ευτυχία. Και δεν θα της κλείσω την πόρτα επειδή ήρθε αργά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Και πόσο καιρό θα κρατήσει αυτή η ευτυχία που λες;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ζωηρή επιμονή.]* Όσο κρατήσει. Δεν με απασχολεί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Είσαι στραβός; Δεν βλέπεις πού θα σε βγάλει αυτό;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ζωηρή επιμονή.]* Τι θα γίνει αύριο, τι θα γίνει γύρω μου δεν με απασχολεί. Να με αφήσουν ήσυχο να ζήσω κι εγώ όπως θέλω εγώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και το λες αυτό ζωή, Έρχαρτ;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ναι, το λέω. Να, κοίταξέ την. Δεν είναι όμορφη;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Άλλη μια ντροπή απάνω μου, λοιπόν. Από δω και μπρος θα πρέπει να ζω με τέτοιο θέαμα μπροστά στα μάτια μου; Το παιδί μου...

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Κανένα θέαμα, μητέρα. Έννοια σου και δεν θα μας βλέπεις.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Φεύγουμε, κυρία Μπόρκμαν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Α, φεύγετε κιόλα ες; Θα ταξιδέψετε και μαζί μήπως;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Ναι. Πάω στο εξωτερικό μαζί με μια νέα. Και θα 'ρθει κι ο Έρχαρτ μαζί μας.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Με σένα και τη νέα μαζί;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Παιγνιωδώς.]* Είναι η Φρίντα Φόλνταλ. Την είχα σπίτι μου και θα τη στείλω έξω να σπουδάσει μουσική.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και την παίρνετε μαζί σας;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Φυσικά. Δεν μπορώ να την ξαμολήσω μονάχη της στο εξωτερικό, μικρό παιδί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εσύ τι λες γι' αυτό, Έρχαρτ;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αμήχανη ειλικρίνεια.]* Μα αφού το θέλει η Φάννυ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Και πότε αν επιτρέπεται αναχωρεί αυτό το τόσο καθώς πρέπει τριό;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με χαμογελαστή ειρωνεία.]* Απόψε. Σε λίγο. Το έλκηθρό μου περιμένει έξω από του Χίνκελ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ψυχρή αξιοπρέπεια.]* Αυτή λοιπόν ήταν η γιορτή.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με ανάλαφρη αυτοπεποίθηση.]* Ναι, σε στενό κύκλο. Εγώ, ο Έρχαρτ και η Φρίντα, φυσικά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Πού είναι τώρα;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Παιγνιωδώς.]* Στο έλκηθρο. Μας περιμένει.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μητέρα, καταλαβαίνεις τώρα γιατί δεν ήθελα να σε φέρω; Να σας φέρω όλους δηλαδή, σε τέτοια δύσκολη θέση;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Και θα 'φευγες χωρίς να με αποχαιρετήσεις ε;

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σταθερά, αναζητώντας διέξοδο.]* Το βρήκα προτιμότερο, για όλους. Τα είχαμε όλα έτοιμα, μπαγκάζια και λοιπά. Αλλά έστειλες και με φώναξες. Να σε χαιρετήσω, μητέρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Μην μ' αγγίζεις!

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μόνο αυτό έχεις να μου πεις;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Ναι, μόνο.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ζωηρή επιμονή.]* Να σε αποχαιρετήσω, θεία Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Πήγαινε στο καλό, Έρχαρτ, με την ευχή μου. Να ζήσεις καλά. Ευτυχισμένος, όσο μπορείς.

ΕΡΧΑΡΤ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ζωηρή επιμονή.]* Σε ευχαριστώ, θεία. Σας χαιρετώ, πατέρα.

[Απευθύνεται στη Φάννυ] Πάμε. Όσο πιο γρήγορα τόσο καλύτερα.

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Ναι, φεύγουμε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κυρία Γουίλτον, το βρίσκετε φρόνιμο που παίρνετε κι αυτή τη νέα μαζί σας;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με άνεση και αποφασιστικότητα.]* Οι άντρες βαριούνται γρήγορα, κυρία Μπόρκμαν. Και οι γυναίκες, βέβαια. Όταν δεν θα του κάνω πια καμιά εντύπωση, ούτε κι αυτός εμένα, τότε θα είναι χρήσιμο και για τους δυο μας να έχει ο καημένος πού να περνάει την ώρα του.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κι εσείς;

ΦΑΝΝΥ ΓΟΥΙΛΤΟΝ: *[Με άνεση και αποφασιστικότητα.]* Εγώ; Εγώ είμαι μαθημένη. Όλο και κάτι θα βρω να τακτοποιηθώ. Καληνύχτα σε όλους.

[Η Φάννυ Γουίλτον και ο Έρχαρτ φεύγουν. Η κυρία Μπόρκμαν, παγωμένη, προσπαθεί να συγκρατήσει την απόγνωση της]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Δεν έχω πια ούτε παιδί...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Και γω τότε θα βγω έξω, στη θύελλα, Μονάχος μου. Το καπέλο μου, το πανωφόρι μου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Πού πας;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Έξω, στην αγριάδα, στη ζωή! Δεν άκουσες; Φύγε από μπροστά μου, Έλλα!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Όχι, μη βγαίνεις! Δεν σε αφήνω. Δεν είσαι καλά. Το βλέπω είσαι άρρωστος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Άφησέ με, σου είπα! Άφησέ με!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Γκούλχιλτ, Γκούλχιλτ μην τον αφήσουμε! Βοήθησέ με!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Εγώ δεν κρατάω κανέναν. Να με παρατήσουν όλοι τους, Να πάνε όπου θέλουν κι οι δυο τους. Όσο μακριά θέλουν.

[Η Γκούλχιλντ, που είχε σταθεί άκαμπτη στο κέντρο του δωματίου, ορμά ξαφνικά προς την πόρτα με απλωμένα χέρια και κραυγάζει να μη φύγει ο Έρχαρτ. Η Έλλα την εμποδίζει] Έρχαρτ, Έρχαρτ, μη φύγεις!

ΠΡΑΞΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

[Στο υπαιθρο, έξω από την έπαυλη. Δεξιά διακρίνεται η γωνία του κτιρίου και η πόρτα με λίγα χαμηλά πέτρινα σκαλοπάτια. Στο βάθος υψώνονται απότομες πλαγιές γεμάτες έλατα· αριστερά αρχίζει ένα αραιό δάσος. Η χιονοθύελλα έχει κοπάσει, αλλά το χιόνι είναι βαθύ. Τα κλαδιά λυγίζουν

από το βάρος του. Σκοτεινή νύχτα, σύννεφα που κινούνται· πότε πότε αχνοφέγγει το φεγγάρι. Ο Μπόρκμαν, η Γκούνχιλντ και η Έλλα βρίσκονται στα σκαλοπάτια. Ο Μπόρκμαν ακουμπά εξαντλημένος στον τοίχο, με παλιομοδίτικη μπέρτα στους ώμους, γκρίζο μαλακό καπέλο στο χέρι και χοντρό μπαστούνι. Η Έλλα κρατά το πανωφόρι της. Το σάλι της Γκούνχιλντ έχει γλιστρήσει στους ώμους της.]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Εμποδίζοντας τη Γκούνχιλντ να περάσει.] Όχι, όχι, Γκούνχιλντ, μη πας! Δεν τον προφταίνεις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Τρομαγμένη και ταραγμένη.] Δεν πρέπει να φύγει!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.] Δεν προφταίνεις, σου λέω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με συγκρατημένη ανησυχία.] Άφησέ με! Θα βγω έξω στον δρόμο, θα φωνάξω. Δεν μπορεί, τη φωνή της μάνας του θα την ακούσει!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με ειλικρινή ανησυχία.] Μα δεν θα ακούσει, τώρα θα έχει μπει στο έλκηθρο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με ψυχρή αξιοπρέπεια.] Όχι, όχι, δεν φτάσαν ακόμα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.] Φτάσανε τώρα. Άκουσέ με.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με απόγνωση.] Αν έχουν φτάσει, τότε κάθεται δίπλα δίπλα μ' εκείνη...και...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με σκοτεινό γέλιο.] Και δεν θα έχει καμιά διάθεση να ακούει μητρικές κραυγές.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Ακούγοντας προσεκτικά.] Ναι, το ξέρω. Δεν θα με ακούει. Άκου, άκου! Τι είναι;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Ακούει κι εκείνη.] Σαν κουδουνάκια.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με συγκρατημένη πικρία.] Ναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με τρυφερή επιμονή.] Έλκηθρο είναι.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με πνιχτή κραυγή.] Το δικό της είναι!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με ειλικρινή ανησυχία.] Μπορεί να είναι άλλο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.] Όχι, όχι, το δικό της το ξέρω, έχει ασημένια κουδούνια. Να το, άκου! Τώρα, τώρα περνάει μπροστά μας. Τώρα...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Βιαστικά.] Γκούνχιλντ, θέλεις να τον προφτάσεις; Τρέξε τώρα, φώναξε τώρα Γκούλχιλντ, Τώρα! Περνούν από μπροστά μας!

[Ακούγονται κοντά τα κουδουνάκια του ελκήθρου από το δάσος. Η Γκούνχιλντ διστάζει για μια στιγμή και έπειτα ορθώνεται απότομα]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Αυστηρά, παγερά.] Όχι. Δεν θα φωνάξω. Να φύγει. Να πάει εκεί που διάλεξε ο Έρχαρτ Μπόρκμαν. Που νομίζει πως θα βρει ευτυχία και ζωή. Μακριά!

[Ο ήχος των κουδουνιών σβήνει βαθμιαία στο βάθος]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Υστερα από μια παύση.] Πέρασαν...τα κουδουνάκια. Ακούγονται μόλις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με επίμονη βεβαιότητα.] Σαν καμπάνες κηδείας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ξερό, συγκρατημένο γέλιο.]* Όχι της δικής μου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αυστηρή αυτοσυγκράτηση.]* Όχι. Της δικής μου. Και του άλλου που με παράτησε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Συλλογισμένη.]* Ποιος ξέρει; Για το παιδί μπορεί να είναι καλύτερα. Να βρει τη ζωή που θέλει. Ευτυχία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ευτυχία;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Για ένα διάστημα τουλάχιστον.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ξαφνική ένταση.]* Του εύχεσαι ζωή και ευτυχία με την άλλη;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Θερμά, με συγκίνηση.]* Ναι, ναι, μ' όλη μου την καρδιά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Ψυχρά.]* Τότε είσαι πιο γενναϊόδωρη από μένα. Ίσως επειδή έχεις χορτάσει την αγάπη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Επειδή την έχω στερηθεί. Ό,τι έχασα, με κάνει πλούσια.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με υπόγεια αγωνία.]* Αν είναι έτσι, τότε κι εγώ σε λίγο θα είμαι πολύ πιο πλούσια από σένα.

[Η Γκούνχιλντ στρέφεται και μπαίνει στο σπίτι. Η Έλλα κοιτάζει για λίγο τον Μπόρκμαν με ανησυχία και ακουμπά διστακτικά το χέρι στον ώμο του]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Γιάννη Γαβριήλ, ώρα να μπεις κι εσύ μέσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εγώ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Ο παγωμένος αέρας θα σε πειράξει, δεν αντέχεις. Το βλέπω στην όψη σου. Έλα, πάμε, πάμε μέσα στη ζεστασιά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να ξυπνά.]* Εγώ;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Ναι, ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Απάνω;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Όχι! Όχι κάτω, μαζί της!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Οργισμένος]* Στο σπίτι αυτό δεν ξαναμπαίνω ζωντανός, ποτέ!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα, με διακριτική θλίψη.]* Και πού θα πας; Είναι αργά, Γιάννη Γαβριήλ. Νύχτα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Φορώντας το καπέλο.]* Θα πάω στους κρυμμένους μου θησαυρούς.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ανήσυχη.]* Γιάννη Γαβριήλ, για τι πράγμα μιλάς;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Γελά, αλλά τον διακόπτει ο βήχας.]* Όχι, αυτούς πουέκλεψα, μη φοβάσαι. Ε... βλέπεις κανέναν εκεί; Ποιος είναι, ποιος;

[Ο Βίλχελμ Φόλνταλ εμφανίζεται μέσα από το χιόνι. Φορά παλιά μπέρτα και καπέλο κατεβασμένο στο πρόσωπο, κρατά μεγάλη ομπρέλα και προχωρεί με κόπο, κουτσαίνοντας εμφανώς στο αριστερό πόδι]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Α, Βίλχελμ! Τι κάνεις εδώ;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Κοιτάζοντας προς τα πάνω, έκπληκτος.] Χριστός και Παναγία! Βγήκες έξω εσύ, Γιάννη Γαβριήλ; Και η κυρία σου, βλέπω...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Κοφτά.] Δεν είναι η γυναίκα μου.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Με αφελή προσδοκία.] Α, να με συμπαθάτε. Έχασα, βλέπετε, τα γυαλιά μου στο χιόνι. Μα, τρέχει τίποτα; Εσύ δεν ξεμυτούσες ποτέ από την καμάρα σου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Ανάλαφρα, σχεδόν εύθυμα.] Ε, ήρθε ο καιρός να βγω πάλι στον κόσμο, στον καθαρό αγέρα. Τόσα χρόνια στο κελί κι ύστερα εκεί απάνω...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με πόνο.] Μπόρκμαν, Μπόρκμαν, έλα μέσα, για χάρη μου.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Με συγκινημένη ειλικρίνεια.] Σωστά, σωστά. Πρέπει να μπεις μέσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Εσύ τι θέλεις εδώ που ήρθες ε;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Με βαθιά ταραχή.] Να σε δω, Γιάννη Γαβριήλ. Κάτι σαν να μ' έσπρωχνε δεν ξέρω... μια λαχτάρα να 'ρθω να σε βρω στη σάλα. Αχ, αυτή η σάλα, τι να σου πω!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με απόλυτη βεβαιότητα.] Γύρισες πάλι ε; Μα εγώ σε είχα διώξει.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Με συγκινημένη ειλικρίνεια.] Ας με είχες διώξει. Δεν πειράζει. Δεν πειράζει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με απόλυτη βεβαιότητα.] Τι έχει το πόδι σου; Εσύ, εσύ κουτσαίνεις.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.] Α, ναι, ναι. Φαντάσου, με αναποδογύρισε ένα έλκηθρο. Πήγε να με λιώσει δηλαδή.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Σας αναποδογύρισε;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Με αφελή προσδοκία.] Ναι, ναι, τώρα δα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Ένα έλκηθρο, είπες;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.] Ναι, ναι, ναι, με δυο άλογα. Κατέβαινε τον λόφο σαν αστραπή, δεν πρόφτασα να τραβηχτώ και...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και έπεσε πάνω σας;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: [Διορθώνοντας τον τρόπο προσφώνησης, αμήχανος.] Ναι, ερχόταν ίσια πάνω μου κυρία... ή δεσποσύνη... Απάνω μου, σας λέω, ολόισια! Κυλίστηκα μέσα στο χιόνι, έχασα τα γυαλιά μου, έσπασε η ομπρέλα μου... [Τρίβει το πόδι του.] Και χτύπησα λίγο και το πόδι μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με κρυφό γέλιο.] Ξέρεις ποιος ήταν μέσα στο έλκηθρο αυτό, Βίλχελμ;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με οξύτητα που μόλις συγκρατεί.]* Όχι, όχι, πού να ξέρω; Κλειστό ήταν, με τις κουρτίνες κατεβασμένες. Και ούτε που έκοψε φόρα να δει μην έπαθα τίποτα. Δεν με πείραξε, όμως. Γιατί... Γιατί έχω μεγάλη χαρά!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Χαρά;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Ναι, ναι. Δεν βρίσκω αλλιώς να το πω. Χαρά, γιορτή! Αυτό που μου έτυχε είναι τόσο, τόσο περιλάμπρο που δεν κρατιόμουν. Λέω, θα πάω να το πω στον φίλο μου τον Γιάννη Γαβριήλ, να χαρεί κι εκείνος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Ωραία, ωραία. Να χαρώ κι εγώ λοιπόν. Λέγε...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Δεν περνάς μέσα με τον φίλο σου, Μπόρκμαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Στο είπα, σπίτι δεν ξαναμπαίνω. Τέλος.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Μα δεν άκουσες; Είναι χτυπημένος, έπεσε κάτω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Ε, όλοι μας πέφτουμε κάποτε. Αλλά πρέπει να στηνόμαστε πάλι στα πόδια μας και να κάνουμε πως δεν καταλάβαμε.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με θαυμασμό.]* Α, αυτό που είπες είναι πολύ βαθύ, Γιάννη Γαβριήλ. Μα δεν πειράζει, δεν πειράζει, μπορώ να στα πω και εδώ έξω, στο πόδι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Ναι, Βίλχελμ. Ναι, Βίλχελμ. Ό,τι θέλεις εσύ. Ό,τι θέλεις εσύ

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Λοιπόν, πάω σπίτι μετά που σε είδα και βρίσκω ένα γράμμα. Από ποιον, λες;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Α, εγώ ξέρω. Από τη Φρίντα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Α, ορίστε, κοίτα πού το βρήκε! Και μεγάλο γράμμα. Όχι σημείωμα. Το 'φερε άνθρωπος από της κυρίας Γουίλτον. Και να το βρεις, γιατί μου έγραψε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Α, δεν ξέρω... Για να σε αποχαιρετήσει ε.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Α! Πάλι διάνα έπεσε! Α, Εσύ είσαι μάντης, Γιάννη Γαβριήλ. Πώς το βρίσκεις έτσι με το πρώτο; Μάλιστα, μάλιστα, η κυρία Γουίλτον, γράφει, τη συμπάθησε πολύ και θα την πάρει λέει μαζί της στο εξωτερικό. Κι έτσι θα μάθει τέλεια τη μουσική η Φρίντα μου. Αυτά γράφει. Α, και της είπε, λέει, η κυρία Γουίλτον, ότι στο ταξίδι θα έχουν μαζί τους κι έναν έξυπνο δάσκαλο. Ε, να ξυπνήσει λιγάκι το παιδί μου. γιατί, η αλήθεια, από μόρφωση υστερεί ακόμα, καταλαβαίνεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Πως, πως πως, καταλαβαίνω. Πεντακάθαρα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Και να σκεφτείς, απόψε το μάθε για το ταξίδι, σε κίνη τη βεγγέρα που σου είπε. Ναι, ναι, και είδες τι παιδί! Ξέκλεψε ώρα για να μου γράψει. Και τι γράμμα! Ζεστό, όλο αγάπη, λατρεία. Και να δεις καλλιγραφία! Έχεις σέβας για

τον πατέρα της αυτή. Πονετικό παιδί. Μου έγραψε να μ' αποχαιρετήσει. Όμως, όμως, δεν ξέρει τι θα κάνω εγώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Τι θα κάνεις, Βίλχελμ;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Ξεκινούν αύριο, γράφει, χαράματα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Α, αύριο. Αύριο; Έτσι γράφει;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Λοιπόν κι εγώ θα της κάνω μια ζαβολιά. Εκεί πάω τώρα, στην κυρία Γουίλτον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Απόψε, τέτοια ώρα, νύχτα;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Δεν είναι και πολύ αργά. Και να 'χουνε κλειδώσει, χτυπάω το κουδούνι. Γιατί θέλω να δω τη Φρίντα προτού φύγει. Έχω χρέος. Λοιπόν, καληνυχτίζω!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Μια στιγμή, Φόλνταλ.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Ναι, ναι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Άκουσε, μαύρε μου. Πού θα πας τόσο δρόμο άδικα; Δεν αφήνεις καλύτερα;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Α, λες για το πόδι μου;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Βέβαια, για το πόδι σου. Έπειτα μπορεί να μη σου ανοίξουν τέτοιαν ώρα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Τι λες; Θα χτυπάω μέχρι που να μου ανοίξουν. Γιατί θέλω να δω το παιδί!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Η κόρη σας έχει φύγει, κύριε Φόλνταλ.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Ε; Έφυγε; Η Φρίντα; Το ξέρετε θετικά; Πού το μάθατε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Από τον υποψήφιο δάσκαλό της.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: Έλα, και ποιος είναι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.]* Ένας κάποιος φοιτητής. Πώς λέγεται; Έρχαρτ Μπόρκμαν.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Ο γιος σου, Γιάννη Γαβριήλ; Μαζί φεύγουν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Ναι. Αυτός θα βοηθήσει την κυρία Γουίλτον να μορφώσει την κόρη σου.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Αμ, τότε τι άλλο θέλω; Δόξα να 'χει ο Θεός. Είναι σε καλά χέρια το παιδί! Είσαι βέβαιος, όμως, φύγανε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Με το έλκηθρο που σε αναποδογύρισε. Ήταν και η κόρη σου μέσα.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Ω, η Φρίντα η δική μου, σε πριγκιπικό αμάξι!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Μάλιστα, Φόλνταλ. Είδες μεγαλεία; Από αμάξι, πολύ τυχερή η κόρη σου. Και ο γιος μου. Πρόσεξες τα ασημένια κουδουνάκια;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με ήρεμη, σχεδόν απολογητική φωνή.]* Μα βέβαια, βέβαια. Ασημένια, είπες; Ω, ναι. Αληθινά, από καθαρό ασήμι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Καθαρότατο, Έννοια σου, έννοια σου, όλα καθαρά μέσα κι 'όξω.

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με παιδιάστικο ενθουσιασμό.]* Πώς τα φέρνει, όμως η ζωή ε; Το δικό μου το λιγοστό ταλέντο στην πένα, το κληρονόμησε η κόρη μου στη μουσική. Είδες; Έπιασε τόπο που βγήκα ποιητής. Έτσι το παιδί μου θα χαρεί τα θαυμάσια του κόσμου, όσα ονειρεύτηκα εγώ να δω. Η Φρίντα η δική μου κινάει ταξίδι σε αμάξι πριγκιπικό, με ασημοκούδουνα στα χάμουρα, με άλογα...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: ...που ποδοπατάνε τον πατέρα της!

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Δεν πειράζει, δεν παθαίνω τίποτα εγώ. Φτάνει το παιδί να είναι... *[Με ξαφνική λύπη]* Δεν πρόφτασα όμως να την... Λοιπόν, καλά, καλά. Θα γυρίσω σπίτι να παρηγορήσω τη Μάρι. Ξέρεις, κλαίει στην κουζίνα, μαύρο δάκρυ,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κλαίει;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Με αφελή προσδοκία.]* Ναι, το βάνει ο νους σου; Θρηνεί και οδύρεται.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: Κι εσύ γελάς ε;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΦΟΛΝΤΑΛ: *[Χαμογελώντας.]* Μα βέβαια, Βέβαια. Η γυναίκα μου, άλλο περιορισμένο μυαλό, η καψερή. Λοιπόν, την καληνύχτα μου. Καλά που έχουμε κοντά μας το τραμ. Καληνύχτα, καληνύχτα, Γιάννη Γαβριήλ. Προσκυνώ, δεσποινίς.

[Ο Φόλνταλ υποκλίνεται και απομακρύνεται κουτσαίνοντας με δυσκολία από το ίδιο σημείο όπου εμφανίστηκε. Ο Μπόρκμαν μένει για λίγο σιωπηλός, κοιτάζοντας μπροστά του]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Χαμηλόφωνα, με πικρία.]* Στο καλό, Φόλνταλ. Σαν να είναι η πρώτη φορά που σε ποδοπατάνε, δύστυχε...

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη ανησυχία.]* Είσαι κατάσπρος, Γιάννη Γαβριήλ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Είναι από τη φυλακή εκεί απάνω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Δεν σε έχω δει ποτέ έτσι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Σωστά. Κατάδικο δραπετή δεν θα έχεις δει ποτέ σου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Έλα, έλα πάμε. Πάμε τώρα μέσα. Επιμένω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Δεν με πιάνει το δόλωμά σου. Είπα, πάψε τα πλανερά σου λόγια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με μικρή παύση, σαν να διστάζει να συνεχίσει.]* Μα σε παρακαλώ, είναι για το καλό σου...

[Η υπηρέτρια ανοίγει την εξώπορτα και στέκεται στο κατώφλι]

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: [Με υπηρεσιακή ευγένεια.] Συγγνώμη. Η κυρία είπε να κλειδώσω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Χαμηλόφωνα, προς την Έλλα.] Βλέπεις; Το βλέπεις, θέλουν να με πάνε στο κελί μου. Το βλέπεις;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Ήρεμα, με διακριτική θλίψη.] Ο κύριος διευθυντής είναι αδιάθετος. Θα μείνει λίγο ακόμα να πάρει αέρα.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: [Με προσεκτική επισημότητα.] Ναι, αλλά η κυρία μου είπε πως τώρα πρέπει να κλειδώσω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.] Καλά. Θα κλειδώσω εγώ. Άφησε το κλειδί.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: [Με υπηρεσιακή ευγένεια.] Καλά, όπως θέλετε.

[Η υπηρέτρια επιστρέφει στο σπίτι. Ο Μπόρκμαν μένει ακίνητος για μια στιγμή, αφουγκράζεται και κατεβαίνει απότομα τα σκαλοπάτια στο ανοιχτό χιονισμένο μέρος]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με ανακούφιση και έκαψη] Τους έφυγα! Ποτέ πια δεν θα με ξαναπιάσουν! Ποτέ!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Τον ακολουθεί] Μα και στο σπίτι σου, και στο σπίτι σου ελεύθερος είσαι, Γιάννη Γαβριήλ. Να μπαίνεις και να βγαίνεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Σιγανά, με τρόπο.] Όχι, όχι, όχι, ποτέ! Κάτω από σκεπή εγώ ποτέ πια δεν ξαναμπαίνω. Είναι ωραία να γυρνάς έξω τη νύχτα. Εκεί απάνω το ταβάνι και οι τοίχοι θα αρχίσουν να περπατάνε και θα με λιώσουν σαν μύγα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Τότε πού θέλεις να πας;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με συγκρατημένη ανησυχία.] Να περπατάω, θέλω. Να περπατάω μόνο, να ανοίξω δρόμο για την ελευθερία, να ξανασμίξω με ανθρώπους της δουλειάς, με τη ζωή. Έρχεσαι μαζί μου, Έλλα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Εγώ; Τώρα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με αιφνίδια ένταση.] Ναι, τώρα! Τώρα δα! Τώρα ευθύς!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Και πόσο μακριά;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με βαρύ, επιβλητικό τόνο.] Όσο πιο μακριά μπορέσω.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με τρυφερή επιμονή.] Μα το σκέφτηκες καλά; Είναι νύχτα, υγρασία, χειμώνας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Με πολύ βραχνή φωνή, ειρωνικά] Α, βέβαια. Είδες πώς είναι; Φροντίζει για την υγεία της. Είναι, βλέπεις, ντελικάτη.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.] Όχι, όχι. Για τη δική σου υγεία στενοχωριέμαι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: [Γελώντας σκληρά] Α! Ο πεθαμένος δεν έχει πρόβλημα υγείας!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: [Τον ακολουθεί και προσπαθεί να τον συγκρατήσει.] Πώς είπες; Τι είπες πως είσαι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με βαθιά ταραχή.]* Πεθαμένος, για μένα λέω. Δεν θυμάσαι; Το είπε και η αδελφή σου. «Μη σαλεύεις από εκεί που κείτεσαι».

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Αποφασιστικά, τυλίγοντας το πανωφόρι στους ώμους της]* Έρχομαι μαζί σου, Γιάννη Γαβριήλ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Ναι, μόνο εμένα έχεις, Έλλα. Κι εγώ εσένα μόνο. Έλα, έλα, ξεκινάμε.

[Προχωρούν σταδιακά προς το αραιό δάσος, αριστερά. Τα δέντρα τους κρύβουν λίγο λίγο, ώπου χάνονται από τα μάτια]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με προσεκτική, χαμηλή φωνή.]* Πού είσαι, Γιάννη Γαβριήλ; Χάθηκα, δεν βλέπω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Προχώρα πάνω στις πατημασιές μου, στο χιόνι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Είναι ανάγκη ν' ανεβούμε κι 'άλλο;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Ναι, ναι, εδώ πιο πάνω στρίβει.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Δεν μπορώ άλλο!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να απευθύνεται και στον εαυτό του.]* Κουράγιο, Έλλα, κουράγιο. Βγαίνουμε στο ξάγναντο.

[Βγαίνουν στο ξάγναντο. Το χιονισμένο τοπίο ανοίγεται μπροστά τους. Κοντά στο σημείο όπου στέκονται υπάρχει ένα παλιό παγκάκι.]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αναζητώντας το παγκάκι]* Α, κάπου είχε έναν πάγκο εδώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Το θυμάσαι ακόμα;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απόλυτη βεβαιότητα.]* Ναι, ναι. Έλα ανέβαινε, ανέβαινε, Από 'δω. Από 'δω θέλω να' ρθεις. Έλα, έλα, θέλω να δεις.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: Τι να δω, Γιάννη Γαβριήλ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Απλώνει το χέρι προς τον ορίζοντα]* Τη γη, ελεύθερη, δική μας, ώπου πιάνει το μάτι σου.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Μελαγχολικά]* Ο πάγκος, καθόμασταν κάποτε, θυμάσαι; Και κοιτάζαμε, κοιτάζαμε και βλέπαμε πράγματα, που δεν πιάνει το μάτι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να ξαναβλέπει το παρελθόν]* Όνειρα. Όνειρα θέλαμε να δούμε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Κουνά θλιμμένα το κεφάλι]* Το μεγάλο όνειρο που θα στήριζε τη ζωή μας. Τώρα τα πάντα σκεπάζει το χιόνι. Το δέντρο ξεράθηκε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Δεν ακούει τα τελευταία λόγια της]* Ξεχωρίζεις τον καπνό από τα πλοία πέρα στη θάλασσα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με τρυφερή επιμονή.]* Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρή υπερηφάνεια.]* Εγώ ναι. Ταξιδεύουν, κάνουν όλη τη γη ένα. Φέρνουν φως και φωτιά στους ανθρώπους, σε χιλιάδες σπίτια. Αυτό που ονειρεύτηκα να κάνω εγώ.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Σιγανά]* Κι έμεινε όνειρο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με πικρία]* Ναι, έμεινε όνειρο. *[Αφουγκράζεται]* Άκου! Άκου κάτω, δίπλα στο ποτάμι. Εργοστάσια! Δουλεύουν οι μηχανές.. Άκου! Τώρα έχουν νυχτερινή βάρδια. Ακούς; Ρόδες, πιστόνια, πετάνε σπίθες! Δεν ακούς, Έλλα;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με απότομη αποφασιστικότητα.]* Εγώ ναι.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ανήσυχη]* Γιάννη, μήπως κάνεις λάθος;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ολοένα μεγαλύτερη έξαψη]* Κι αυτό είναι τίποτα. Η αρχή είναι! Η άκρη από το βασίλειό μου!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρή περίσκεψη.]* Το βασίλειό σου;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Ναι, το δικό μου! Εκείνο που θα 'παιρνα στα χέρια μου τότε...τότε που πέθανα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Συγκλονισμένη, χαμηλόφωνα]* Αχ, Γιάννη Γαβριήλ!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με έμφαση, σαν να υπερασπίζεται μια βαθιά πεποίθηση.]* Και τώρα δες το, αφύλακτο, δίχως αρχηγό. Βλέπεις τις βουνοκορφές πέρα μακριά, ψηλές σαν κάστρα. Ένα βασίλειο θεόρατο, ακατάληπτο!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Αναριγώντας]* Γιάννη Γαβριήλ, από κει τώρα έρχεται άνεμος παγωμένος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Εκστατικά]* Άνεμος της ζωής είναι! Χαιρετισμός από τα πνεύματα που με υπηρετούν. Σαν να τ' αγγίζω τα πλούτη που ανακρατεί μέσα της η γη. Ποτάμια τα μέταλλα απλώνουν να μ' αγγίξουν όπως μου φανερώθηκαν τότε, σαν σκιές με σάρκα, τη νύχτα εκείνη που στάθηκα μόνος κάτω στο θησαυροφυλάκιο, μ' ένα φανάρι στο χέρι. Θελήσατε να βγείτε στο φως. Προσπάθησα, αλλά δεν είχα τη δύναμη. Και βουλιάξατε πάλι στον βαθύ βυθό.

[Ο Μπόρκμαν απλώνει τα χέρια του προς το σκοτάδι και τα βουνά]

[Σαν να εξομολογείται ένα μυστικό] Θα σας το πω τώρα κρυφά, μέσα στην ακίνητη νύχτα. Έχετε την αγάπη μου, εσείς, τα πλούτη της γης, που μου ζητήσατε να σας βγάλω στη ζωή. Έχετε την αγάπη μου!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη αλλά ολοένα εντονότερη ταραχή]* Ναι, ξέρω τι αγάπες και τι αγαπές: πράγματα άψυχα μέσα στη γη. Απάνω στη γη όμως υπάρχει κάποιος που ήθελε να ζει και να ανασαίνει για σένα. Και την αγάπη του εσύ τη σταμάτησες. Όχι, όχι, την επούλησες! Αφάνισες την ψυχή της γυναίκας που σ' αγάπησε. Και που την αγάπησες...όσο μπορούσες να αγαπήσεις εσύ. Εσκώτσες την αγάπη μέσα της. *[Σηκώνει το χέρι, με προφητική ένταση]* Και στο προφητεύω Γιάννη Γαβριήλ Μπόρκμαν, το τίμημα του φόνου που έκανες, δεν θα το χαρείς. Το παγωμένο, μαύρο βασίλειο που γύρεψες δεν θα το χαρείς!

[Ο Μπόρκμαν παραπατά και σωριάζεται βαριά στο παγκάκι.]

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Καταβεβλημένος]* Η προφητεία σου φαίνεται αληθεύει, Έλλα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Πλησιάζει κοντά του, με ήρεμη αποφασιστικότητα]* Όχι, μην έχεις φόβο, Γιάννη Γαβριήλ. Δεν έχεις τίποτα πια να χάσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Βγάζει μια απότομη κραυγή και πιάνει το στήθος του]* Αχ!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Τον ταρακουνά απαλά]* Γιάννη Γαβριήλ. Τι έχεις, Γιάννη Γαβριήλ; Τι έχεις;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Γέρνει στην πλάτη του πάγκου]* Μια... μια γροθιά από χιόνι μού άγγιξε την καρδιά.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Τρομαγμένη]* Σε άγγιξε; Σε άγγιξε... από χιόνι;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Ψιθυριστά]* Όχι. Σίδερο ήταν. Ένα χέρι παγωμένο.

[Ο Μπόρκμαν βυθίζεται ακίνητος στο παγκάκι. Η Έλλα βγάζει βιαστικά το πανωφόρι της και τον σκεπάζει]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Αγωνιωδώς.]* Κάτσε, κάτσε, κάτσε μην κουνηθείς. Κάθισε, πάω να ζητήσω βοήθεια.

[Η Έλλα κάνει δυο βήματα για να φύγει, σταματά, επιστρέφει και αγγίζει προσεκτικά τον σφυγμό και το πρόσωπό του]

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Πολύ σιγά, σταθερά]* Όχι. Όχι, καλύτερα έτσι. Καλύτερα έτσι, Γιάννη Γαβριήλ Μπόρκμαν. Για σένα, καλύτερα έτσι.

[Τυλίγει προσεκτικά το πανωφόρι γύρω από το σώμα του και γονατίζει στο χιόνι μπροστά στο παγκάκι. Σιωπή. Από τα δεξιά, μέσα από τα δέντρα, εμφανίζονται η κυρία Μπόρκμαν, τυλιγμένη με μανδύα, και η υπηρέτρια, που κρατά φανάρι]

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Φωτίζοντας τα ίχνη στο χιόνι]* Να, να, κοιτάχτε, κυρία. Αχνάρια!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με επίμονη βεβαιότητα.]* Α, ναι.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Κοιτάχτε!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κοιτάζοντας προσεκτικά]* Εδώ είναι. *[Φωνάζει]* Έλλα!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Σηκώνεται]* Βγήκες να μας βρεις;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αυστηρά]* Τι ήθελες να κάνω;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Δείχνοντας τον Μπόρκμαν.]* Εδώ βρίσκεται, Γκούλχιλντ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αποσβολωμένη]* Κοιμάται;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Χαμηλόφωνα]* Ναι. Τον μεγάλο ύπνο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σιγανά]* Από το ίδιο του το χέρι;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με ήπια αλλά σταθερή αποφασιστικότητα.]* Όχι.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με ανακούφιση]* Δεν ήταν αυτοκτονία;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Όχι. Ένα παγωμένο χέρι σιδερένιο τού 'σφιξε την καρδιά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Προς την υπηρέτρια]* Τρέχα να φέρεις κάποιον από το κτήμα.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Μάλιστα. *[Μονολογεί καθώς απομακρύνεται]* Ο Θεός να μας ελεεί!

[Η υπηρέτρια φεύγει προς τα δεξιά, μέσα από το δάσος]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Στέκεται πίσω από το παγκάκι]* Λες να τον σκότωσε ο νυχτερινός αέρας;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με συγκρατημένη συγκίνηση.]* Έτσι φαίνεται. Η παγωνιά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Σαν να μην μπορεί να το πιστέψει]* Αυτόν; Ολόκληρο θηρίο;

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Περνά μπροστά από το παγκάκι]* Δεν θέλεις να το δεις, Γκούλχιλντ;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Αποστρέφει το πρόσωπο]* Όχι, όχι! *[Χαμηλώνοντας τη φωνή]* Ο γιος του μεταλλωρύχου, μες στα πηγάδια μεγάλωσε, στα μεταλλεία... Ο μεγάλος τραπεζίτης δεν άντεξε τον καθαρό αέρα.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Σκεπτικά]* Η παγωνιά, σου λέω, τον εσκότωσε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Κουνώντας το κεφάλι]* Όχι, η παγωνιά τον έχει σκοτώσει από χρόνια.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με βαθιά θλίψη]* Κι εμάς μάς έκανε δυο σκιές.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με αιφνίδια ένταση.]* Σκιές!

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Με πικρό χαμόγελο]* Ένα λείψανο και δυο σκιές. Εκεί μας έφερε η παγωνιά.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Η παγωνιά της καρδιάς. *[Μαλακώνει]* Τώρα πια, εμείς οι δύο μπορούμε να δώσουμε τα χέρια. Δεν μας έμεινε τίποτα να μοιράσουμε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Ηρεμα]* Ναι, τώρα πια τίποτα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΡΚΜΑΝ: *[Με νοσταλγία και συγκρατημένη συγκίνηση.]* Δυο αδελφές δίδυμες, πάνω από τον άνθρωπο που αγαπήσαμε.

ΕΛΛΑ ΡΕΝΤΧΑΪΜ: *[Σχεδόν ψιθυριστά]* Δύο σκιές, πάνω από ένα λείψανο.

[Η κυρία Μπόρκμαν στέκεται πίσω από το παγκάκι και η Έλλα μπροστά του. Απλώνουν τα χέρια και σφίγγουν η μία το χέρι της άλλης, πάνω από το ακίνητο σώμα του Μπόρκμαν]

ΑΥΛΑΙΑ